גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ

נִפְלָאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

קשב רכוז אותיות **שקר וכזב**, כמו ש**הקשר** מתקן את **השקר**
כך **קשב ורכוז** מתקנים את **השקר וכזב**. ובהקשר לחנוך הילדים:
כל ילד צריך שמשהו 'יתפוס' אותו, ירגיש ש'הנה זה אמת',
ואז יצא מכל השקר והכזב ויגיע לקשב ורכוז חיוביים.

[מתוך השיעור 'קשב ורכוז']

בא תשפ"ה

340 | שנה שביעית

בֹּא ה'תשפ"ה

04 **קשב ורכוז**
תיקון הדעת לבעיות קשב ורכוז
התקשרות לצדיק לפתרון בעיות קשב ורכוז

07 **התקשרות והתחברות**
התוועדות כ"ד טבת (ח"א)
סוד ספירת הדעת

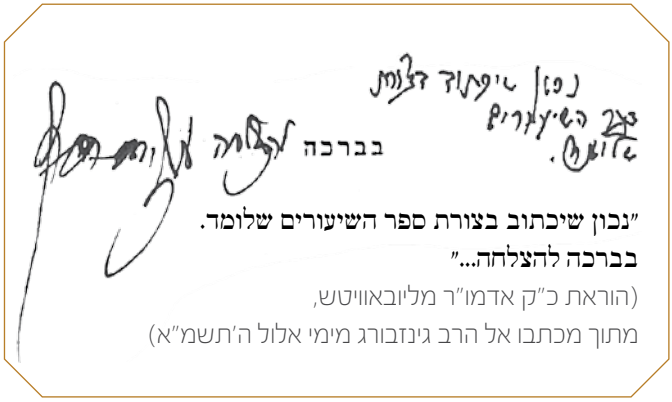
26 **הסיפור החסידי**
פדיון שבויים בשמים
רבי משה לייב מסאסוב

28 **מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
אמירת תהלים של "אתאיסט"

29 בָּאוּ כִּלְבָבִים
חוּשׁ הָאֲכִילָה
רָזִי יְלַמֵּד אוֹתָנוּ כֵּיצַד יְהוּדִי צָרִיךְ לֶאֱכֹל

העלון מופק ע"י עמותת **אוהבים להיות יהודים**.
לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים:
itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל
עיצוב: דעה אביחיל
מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי
עריכת מקורות: ישראל כץ, מנחם־זאב וינגורט, יוחאי אלימלך רווה

"נכון שיכתוב בצורת ספר השיעורים שלומד. בברכה להצלחה..."
(הוראת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש, מתוך מכתבו אל הרב גינזבורג מימי אלול ה'תשמ"א)

בס"ד

הקדמת המערכת

שבת שלום וחודש טוב לכל בית ישראל בכל מקומות מושבותיהם ובתוכם לקוראי עלון **נפלאות** היקרים. לפניכם גליון ל**שבת פרשת בא**, מלא בכל טוב לכל המשפחה.

השבוע בגליון:

בחלק הראשון של הגליון **שני שיעורים** מתוך **התוועדות כ"ד טבת** – יומא דהילולא של **רבינו הזקן**: שיעור קצר על **תיקון הפרעות קשב ורכוז** ושיעור ארוך על **סוד הדעת**.

השיעור הראשון – **קשב ורכוז** – הינו חלק אחד מתוך **התוועדות כ"ד טבת העוסקת בנושא הדעת**. בחלק זה מתייחס הרב ל**בעיה האקטואלית** שמטרידה רבים מאתנו, כהורים לילדים או לנו־עצמנו – כיצד מתמודדים עם **בעיות קשב ורכוז**. מתוך הסבר כי למעשה תופעה זו **שרשה בבעיות בדעת**, עולה כי **הרפואה תלויה בתיקון הדעת** בכלל **ובהתקשרות לצדיק** בפרט.

השיעור השני – **התקשרות והתחברות** – הוא חלקה הראשון של התוועדות כ"ד טבת ועוסק בביאור **סוד הדעת בתורתו של בעל ההילולא** – אדמו"ר הזקן – החל מספר **התניא**, תורה שבכתב של חסידות חב"ד, ועד ל'**תורה אור**' ו'**לקוטי תורה**', התורה שבע"פ של חסידות חב"ד. בשיעור פורש הרב **פרצוף שלם של תופעות של התקשרות והתחברות** בעשר ספירות, כשמתוך הדברים מתבארים **יסודות חשובים** ב**התקשרות לצדיק**, ב**סוד הנישואין** ובעוד סוגיות **בהשכלה ועבודה**. שיעור יסודי ש**שווה כל רגע**.

רוצים להיות **הכי מעודכנים**? לדעת ראשונים על **שיעורים והתוועדויות**? להתעדכן **מה היה בשבת האחרונה**? מוזמנים לעקוב אחרי העדכונים באתר derechaim.info

שמו לב לסדר הלימוד היומי שלנו, השבוע מתחילים **ספר חדש** ו**מסכת חדשה**. זה **הזמן להצטרף** למי שלא עשה זאת עד עכשיו!

שבת שלום ומבורך,

המערכת

סדר הלימוד לשבוע פרשת בשלח הבעל"ט:

נ"ך יומי – **דברי הימים א'** פרק כט, **דברי הימים ב'** פרקים א־ו; **משנה** – **בבא בתרא** פרק א.

שיעור

תיקון הדעת לבעיות קשב ורכוז

קשב ורכוז

קיצור מהלך השיעור

בהתוועדות כ"ד טבת, מתוך ביאור רחב בגדר ה**דעת** – בשיעור "התקשרות והתחברות" הנדפס בהמשך הגליון – התמקד הרב בנושא מיוחד ואקטואלי מאד: **בעיות קשב ורכוז**. בשל חשיבות הנושא, הוא קובע ברכה לעצמו, ומתאים ללימוד גם למי שיש לו בעיות קשב ורכוז, כלומר לכולנו...

אחת הבעיות הקשות בימינו היא קשיי קשב ורכוז. הבעיה אינה רק אצל ילדים, שקשה להם להקשיב למורה ולהתרכז וכיו"ב, אלא גם אצל מבוגרים, ואפשר לומר שזו הבעיה של הדור שלנו (היסח הדעת בדור המַסָכים). מנסים להתמודד עם הבעיה בדרכים שונות, גם באמצעות תרופות הרגעה ודיכוי (כמו ריטלין), אבל הרפואה האמתית מתחילה בהכרת שורש הבעיה לפי תורת הנפש.

כח הדעת – קשב ורכוז

במלה אחת, קשב ורכוז שייכים לדעת. כך מגדיר אדמו"ר הזקן בספר התניא[א] — ספר היסוד של חסידות **חב"ד**, **ח**כמה **ב**ינה **ד**עת — את כח הדעת בנפש: והדעת הוא מלשון 'והאדם ידע את חוה' והוא לשון התקשרות והתחברות שמקשר דעתו בקשר אמיץ וחזק מאוד ויתקע מחשבתו בחוזק בגדולת אין סוף ב"ה ואינו מסיח דעתו...

הדעת היא "התקשרות והתחברות... בקשר אמיץ וחזק מאד", 'תקיעת המחשבה' בהתמדה בענין מסוים — להקשיב ולהיות מרוכז, קשב ורכוז! בדור שלנו חסרה דעת אמתית, והביטוי לכך הוא קשיים בקשב ורכוז. ממילא, הרפואה היא בתיקון הדעת.

במושגים קשר והתקשרות, המגדירים את הדעת, יש רמז ל**קשב־רכוז**, נוטריקון **קשר**. בנוסף, במלה **קשב** רמוז גם **קושי** — קשה להקשיב (**קשב** נוטריקון **קשה ביותר**).

רכוז וקשב – זכר ונקבה

קשב ורכוז הם שני צדדים משלימים של

מתוך התוועדות כ"ד טבת תשפ"ה, נערך ע"י יוסף פלאי.

א פרק ג.

הדעת. קשב־הקשבה פירושו להפתח באמת, להיות קשוב, להקשיב לשני, להאזין אליו ולשמוע אותו בתשומת לב מירבית (מתוך 'פנוי המקום' בנפש, פאסיביות טובה, לפתוח אזן, ללא 'רעשי רקע'). הרכוז הוא 'לתקוע' את המחשבה בכח (כמו עיון מאומץ בסוגיה מסוימת, אקטיבי). היחס ביניהם הוא כמו זכר ונקבה — ההקשבה, הפתיחות, היא תכונה 'נשית', בחינת נוקבא, והרכוז הוא תכונה 'גברית', דכורא. **רכוז** אותיות **זכור** משרש **זכר** ("זכור לדכורא"[ד]).

גם בהלכה[ה] מודגש שבחבור האיש והאשה (יחוד וזיווג) הדרישה להתרכז מופנית לאיש, שעליו להיות מרוכז לגמרי באשתו, לכוון דעתו אליה (ואליה בלבד). יחוד האיש עם האשה הוא 'תקיעת המחשבה' בכח הדעת (עד לספירת היסוד בה מתרכז כל כחו לנקודה אחת), וכן בעבודת ה' צריך להיות מרוכזים במטרה בחיות ושמחה (סוד "אבר חי" כדברי מורנו הבעל שם טוב[ו]).

לפי זה, קשב ורכוז מקבילים למושגים "התקשרות והתחברות", כפי שמגדיר אדמו"ר הזקן את הדעת, וכמו שיוסבר באריכות בשיעור הבא.

ההתקשרות היא בעיקר מצד המקבל המתקשר למשפיע, כמו התקשרות הכלה לחתן, או התקשרות החסיד לרבי. וההתחברות היא בעיקר מצד המשפיע המתחבר אל המקבל. אם כן, הקשב הוא תכונת ההתקשרות והרכוז הוא תכונת ההתחברות.

קשר לאמת

דעת קשורה לאמת. הקשר הנכון של הדעת הוא התקשרות אמת לדבר אמתי. **קשר** אותיות **שקר** — הקשר של הקדושה מתקן את השקר (והוא סוד **קרשי** המשכן, כמבואר במאמר "באתי לגני"). אמת היא הפנימיות של מדת היסוד — ההתקשרות והברית — ואילו השקר הוא 'פגם הברית'. ובהקשר לדעת: ככל שמכירים באמת כך יש יותר דעת, קשב ורכוז, כלפי הדבר האמיתי. ואילו בעיות של ילד בקשב ורכוז הם ביטוי לכך שהוא נוטה להתייחס לדברים כשקר (וממילא אין טעם להתקשר אליהם).

> כל ילד צריך שמשהו 'יתפוס' אותו, ירגיש ש'הנה זה אמת', ואז יצא מכל השקר והכזב ויגיע לקשב ורכוז חיוביים

את האמת אנו משיגים בהכרה והרגשה (תכונות הדעת), "ניכרים דברי אמת"[ז], ואז מתקשרים אליה בכח הדעת. צריך להתרחק משקר וכזב ולדבוק באמת בקשב ורכוז. והרמז: **קשב רכוז** אותיות **שקר וכזב**, כמו שהקשר מתקן את השקר כך קשב ורכוז מתקנים את השקר והכזב. ובהקשר לחנוך הילדים: כל ילד צריך שמשהו 'יתפוס' אותו, ירגיש ש'הנה זה אמת', ואז יצא מכל השקר והכזב ויגיע לקשב ורכוז חיוביים.

התקשרות לדמות הצדיק

תיקון הדעת הוא בהתקשרות. התקשרות לה' בכלל (כמו בלשון ספר התניא שהובאה

ב **קשב** אותיות **בקש** – ההקשבה קשורה לבקשה ותפלה. בקשה קשורה לקשת ("אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי", "בצלותי ובבעותי", בְּקַשָׁתִי נדרש בַּקָּשָׁתִי). כיון שאותיות ב־ר מתחלפות (באי"ק בכ"ר) נמצא ש**קשב־בקש** מתחלף ב**קשר־שקר**.

ג זהר ח"א מח, ב.

ד בשעת הזיווג "איהו בנצח, איהי בהוד". תכונת הרכוז של הזכר היא בנצח, ותכונת הקשב של הנקבה היא בהוד. לקמן בשיעור "התקשרות והתחברות" פרק ד, יוסבר שהיחס בין לפני חטא האדם לאחרי החטא הוא היחס בין נצח והוד. אם כן, לפני החטא שניהם היו מרוכזים לגמרי אחד בשני (ללא צורך כל כך להקשיב אחד לשני) אך אחרי החטא העיקר הוא ההקשבה שבלי זה אי אפשר להגיע לרכוז, ודוק.

ה ראה נדרים כ, ב. טור ושו"ע או"ח רמ, ב־ג.

ו כש"ט טז. **אבר חי** = **אחד־אהבה** פעמים **טוב** (אחד־טוב מתחלפים באט"ח).

ז סוטה ט, ב. וראה **עץ פרי כתובות** עמ' תקעה ואילך.

הרפואה והעצה לבעיות קשב ורכוז, במיוחד בחנוך ילדים, היא התקשרות לדמות של צדיק, התקשרות לרבי

קודם), והתקשרות לצדיק במיוחד (”’ובו תדבק’, הדבק בחכמים”[ח], כמו ביציאת מצרים ”ויאמינו בה’ ובמשה עבדו”[ט], וכן בצדיקים שבכל דור ודור, ”ראשי אלפי ישראל”[י] בכלל ו”משה שבדור” בפרט), הצדיק שמהווה בעצמו חוט־מקשר עליו העולם עומד, ”צדיק יסוד עולם”[יא] (במדת ה**יסוד** הנקראת ”**כי כל** בשמים ובארץ”[יב], ”דאחיד בשמיא ובארעא”[יג]). לכן הצדיק נקרא ”זכאי קשוט” (בלשון הזוהר) — לא רק שהוא בעצמו זכאי וצדיק, אלא בעיקר שהוא מזכה ומצדיק את הרבים על ידי ההתקשרות בו, והכל במדת האמת (קשוט), דמות של צדיק אמת[יד].

דעת והתקשרות הם מושגים של פנימיות, ולכן יש להעדיף צדיק שמפיץ דרך בעבודת ה’ המבוססת על דעת, ובעיקר זו הדרך של אדמו”ר הזקן, בעל החכמה־בינה־דעת).

אם כן, הרפואה והעצה לבעיות קשב ורכוז, במיוחד בחנוך ילדים, היא התקשרות לדמות של צדיק, התקשרות לרבי (ערך ההתקשרות עומד בפני עצמו כמובן, אך יש לו גם תועלת מרובה לקשב ורכוז).

יש שהבינו (בחוש טבעי) את חשיבות ההתקשרות לדמות מסוימת, ’גיבור’ העומד מול עיניו של הילד, והדבר מסייע לו מאד להקשיב למורה ולהתרכז בלימודים. אך צריך לדייק שההתקשרות תהיה לדבר האמתי, צדיק אמת (וראה בשיעור ”התקשרות והתחברות” על דברי הרבי הריי”צ שכדי להתקשר אליו צריך ללמוד מתורתו, הלימוד מסייע להתקשרות וההתקשרות מסייעת ללימוד). אמנם אם הילד מתקשר לדמות ’שקרית’ (כוכב קולנוע או זמר מפורסם וכו’), הבעיה שלו עלולה להחמיר. ככל שהמחנך מכוון ומטפח בקרב התלמידים את ההתקשרות לצדיק, הרבי[טו] — כך ניתן בע”ה להשתחרר מהבלבולים, קשיי קשב ורכוז, ולקנות דעת אמת.

כאמור, הדעת היא ”התקשרות והתחברות”. כדי לחזק את ההתקשרות יש להתקשר לצדיק, וכדי לחזק את ההתחברות יש להיות ”חבר טוב” בין אדם לחברו, ב”דיבוק חברים”. המורה צריך לדאוג שהתלמידים יהיו חברי אמת זה לזה. בכלל: ככל שאנו, כל ישראל, ננהג באחוה, אהבת ואחדות ישראל, ”כל ישראל חברים” ומחוברים זה לזה — הדבר יעזור לנו בבעיות של קשב ורכוז.

לסיום, כל זה נוגע לא רק ליהודים אלא לכל בני האדם. במסגרת ’המהפכה הרביעית’, יש להפיץ לאומות העולם את הפתרון הנכון לבעיות הקשב והרכוז — לקנות דעת אמת על ידי התקשרות לצדיק האמת, כמו דברי הנביאים על התקשרות הגוים למלך המשיח, עד ש”מלאה הארץ דעה את ה’ כמים לים מכסים”[טז].

ח רמב”ם הלכות דעות פ”ו ה”ב.
ט שמות יד, לא.
י תניא פ”ב.
יא משלי י, כה.
יב דבהי”א כט, יא.
יג זהר ח”ב קטז, א.
יד **דמות אמת** = **יציאת מצרים**, **נעשה ונשמע**, **שלשה דברים**, **משה אהרן מרים**, **ע פנים לתורה** וכו’.

טו אפשר להציע נסיעת ילדים עם קשיי קשב ורכוז לציון של אדמו”ר הזקן בהאדיטש, סגולה אמתית לקנין דעת.
טז ישעיה יא, ט. רמב”ם סוף הלכות מלכים.

שיעור

התוועדות כ"ד טבת (ח"א)

התקשרות והתחברות

קיצור מהלך השיעור

בהתוועדות כ"ד טבת האריך הרב להסביר את **סוד ספירת הדעת** כפי שהוא מוסבר בספר התניא – **כח של "התקשרות והתחברות"**. ב**פרק א** נלמד ומתבאר הקטע מהתניא. **פרק ב** הוא ניתוח וסידור של **הופעות נוספות** של ביטויים אלו בספרי ה'תורה שבעל פה' העיקריים של אדמו"ר הזקן – **תורה אור וליקוטי תורה**. **פרק ג** מתבונן בישום ההתקשרות וההתחברות ב**התקשרות לצדיק** (נושא עיקרי של יום הילולא של צדיק). **פרק ד**, הארוך והמפורט, בונה 'פרצוף' שלם של תופעות **התקשרות והתחברות בכל עשר הספירות**, שלכל אחת משמעות רבה **בהשכלה ובעבודה**. יצויין שבהתוועדות היה גם מהלך שלם של ביאורים בניגוני אדמו"ר הזקן, שלא מופיע כאן (ויודפס אי"ה בפני עצמו), ושהיא גם פתחה 'המשך' ביאורים בסוד הדעת, שאי"ה ימשיך בגליונות הבאים עלינו לטובה. שיעור ארוך, אבל מלא **יסודות חשובים הנוגעים לעבודת ה'** היום־יומית ו**לחיי הנישואין** (הבסיס להבנת מושג הדעת).

א. הדעת בספר התניא

אדמו"ר הזקן – סוד הדעת

שלום לכולם, ברוכים הבאים. היום ההילולא רבה של אדמו"ר הזקן. זו שנת ה־**רבי** מההסתלקות, אז זו שנה מסוגלת ביותר להתקשר לרבי.

רוצים הערב לדבר על סוף פרק ג בתניא – כדאי שכל אחד יפתח את הספר. פרק ג בתניא מגדיר את הספירות חכמה, בינה ודעת, לכן אפשר לומר שהוא פרק מאד עיקרי בספר התניא – זו חסידות חב"ד וצריך לדעת מהי חכמה, מהי בינה ומהי דעת. הקטע האחרון, אותו נלמד, מגדיר את הדעת[א].

הסברנו לאחרונה[ב] שהפסוק של אדמו"ר הזקן הוא "וידעת היום והשבת אל לבבך כי הוי' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ

נרשם ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. כ"ד טבת תשפ"ה – כפ"ח.

א התבוננות נוספת בקטע זה בשיעור ז' מרחשון תשס"ג.

ב התוועדות י"ט כסלו השתא (והמשכיה) בחלקים שטרם נדפסו.

מתחת אין עוד"[ג]. אמרנו זאת בתוך התבוננות על שלשת הדורות הראשונים של החסידות: הפסוק של הבעל שם טוב הוא "שמע ישראל [בעל שם טוב] הוי' אלהינו הוי' אחד"[ד] — "ישראל" היינו ישראל בעל שם טוב ו"**אחד האמת**" (ה"אחד") שוה **בעל שם טוב**. הפסוק של הרב המגיד ממעזריטש הוא "אתה הראת לדעת כי הוי' הוא האלהים אין עוד מלבדו"[ה]. הפסוק של תלמידו, אדמו"ר הזקן, הוא "וידעת היום וגו'", כמו שהוא פותח את שער היחוד והאמונה. שלשת הפסוקים מופיעים בפרשת ואתחנן[ו].

אדמו"ר הזקן מזהה את עצמו עם ספירת הדעת

אם כן, אדמו"ר הזקן מזהה את עצמו עם ספירת הדעת וממילא עם מה שיכתוב בהמשך על הדעת. דווקא הוא בחינת הדעת. על משה רבינו כתוב[ז] ששרשו בחכמה ("כי מן המים משיתהו"[ח]), שהוא "זכה לבינה"[ט], אבל ביחס אלינו הוא הדעת שלנו — הוא נותן לנו דעת להכיר את ה' יתברך ולהתדבק בו על ידי התבוננות בגדולתו וכו'[י]. משה רבינו שקול כנגד כלל ישראל[יא] דווקא בהיותו הדעת של כלל ישראל (שקול **גם** מלשון שיקול הדעת). כמו שמשה רבינו הוא הדעת של כלל ישראל, כך אדמו"ר הזקן בשלשת האבות של החסידות מכוון כנגד הדעת.

יש הרבה דרכים לכוון את שלשת אבות החסידות ולהקביל אותם לספירות העליונות[יב]. יש מסורה בחב"ד[יג] שהבעל שם טוב מכוון כנגד פרצוף עתיק יומין (פנימיות הכתר), הרב המגיד כנגד פרצוף אריך אנפין (חיצוניות הכתר) ואדמו"ר הזקן כבר כנגד חכמה דאצילות, שדווקא בה מתלבש ומאיר "אחד האמת"[יד]. אבל יש גם הקבלה הרבה יותר פשוטה, שהם כנגד חכמה־בינה־דעת: הבעל שם טוב הוא ההברקה הראשונה של החסידות, ה"ברק המבריק" של החכמה[טו]. את הברקת החכמה צריכים לתפוס ולקלוט — אלה הכוחות של הבינה (תפיסה באמא עילאה וקליטה בתבונה)[טז]. מי מבין כל תלמידי הבעל שם טוב תופס וקולט את ההברקה שלו? הרב המגיד, לכן הוא הבינה. אחר כך צריכים את הדעת, שגם מחברת את ההברקה של החכמה לתפיסה ולקליטה של הבינה וגם ממשיכה את המוחין למדות על ידי התבוננות. זהו הכח של אדמו"ר הזקן, שממשיך את החסידות גם לבינונים וגם למי שלמטה מהבינונים של התניא. לכן מאד מתאים עכשיו, כשחוגגים את שנת ה־**רבי** להסתלקות אדמו"ר הזקן, ללמוד קטע שלו על דעת — קטע שמסביר מה אומר המושג דעת.

התקשרות והתחברות

נתחיל לקרוא בפנים:

והדעת הוא מלשון והאדם ידע את חוה

בשאר כתבי החסידות של חב"ד הרבה פעמים[יז] מסתפקים במלים "והאדם ידע וגו'",

---

ג דברים ד, לט.

ד שם ו, ד.

ה שם ד, לה.

ו פרשת ואתחנן היא הפרשה ה־**מה** בתורה, סוד שם **מה** ש"איהו ארח אצילות" (פתח אליהו) – בטול אמיתי. ג"פ **מה** עולה **יט כסלו**, כנודע – כל שלשת אבות החסידות (עם הפסוקים שלהם) כלולים יחד בי"ט כסלו, חג הגאולה, אתחלתא דגאולת משיח צדקנו.

ז ראה שמות רבה כג, ד; קהלת רבה ז, כט; זהר ח"ב קנו, ב; זהר חדש (מדרש הנעלם) יא, ב. ובריבוי מקומות.

ח שמות ב, י.

ט ראה ר"ה כא, ב; זהר ח"ב קטו, א (ובניצוצי זהר שם).

י תניא פמ"ב.

יא מכילתא שמות יח, א.

יב ראה כנגד כח"ב וחב"ד – לקו"ד (לה"ק) ח"א עמ' 51־52. ועוד כפי הנסמן להלן.

יג בריבוי מקומות. ראה לדוגמה סה"ש תש"ב עמ' 19; סה"ש תש"ה עמ' 60.

יד תניא פל"ה בהגהה. ראה פלה"ר ד"ה "ואשה אחת" פ"ד (סא, ד).

טו תניא, אגה"ק טו.

טז שער היחוד פ"ב.

יז ראה לדוגמה דרך מצותיך מה, א; מאמר ד"ה "באתי לגני" תשי"ג פ"ז.

ולפעמים[יח] מוסיפים עוד מלה, "והאדם ידע את חוה אשתו"[יט]. ידוע שספר התניא קדישא מדויק בתכלית, לכן הוא רוצה את כל ארבע המלים האלה, "והאדם ידע את חוה", ורק עד כאן (הוא גם לא כותב "וגו'")[כ].

הוא אומר שדעת היא לשון "והאדם ידע את חוה", ומה המשמעות?

והוא לשון התקשרות והתחברות

עיקר ההתבוננות שלנו הערב יהיה מה ההבדל בין התקשרות להתחברות. הפלא הגדול שבכל הפירושים על התניא, גם של הרבים וגם של החסידים הגדולים, אף אחד לא מתייחס לדיוק הכי פשוט שיש כאן. אדמו"ר הזקן לא יאמר שתי מלים אם אין משמעות מיוחדת לכל מלה בפני עצמה. אפילו בפשט אני מבין ששתי המלים הן לא בדיוק אותו דבר — הן דומות, אבל לא מאותו שרש, הראשונה היא קשר והשניה חבור. מושגים דומים, אבל לא זהים. שוב, פלא מאד גדול שאף אחד לא מתייחס כאן להבדל בין התקשרות להתחברות.

הפלא הגדול שבכל הפירושים על התניא, גם של הרבים וגם של החסידים הגדולים, אף אחד לא מתייחס לדיוק הכי פשוט שיש כאן. אדמו"ר הזקן לא יאמר שתי מלים אם אין משמעות מיוחדת לכל מלה בפני עצמה

אולי כבר נקבל רמז אם נמשיך לקרוא. המשפט הבא מתחיל משרש **קשר**, לכן ברור שהביטוי הבא הוא דווקא התקשרות:

שמקשר דעתו בקשר אמיץ וחזק מאוד

הרבה פעמים[כא] אדמו"ר הזקן אוהב לכתוב "מאוד" מלא **ו**, אף שבתורה אף פעם לא כתוב כך. יש לו את הכוונות שלו, וכאן יש רמז שאמרנו הרבה פעמים[כב] — "**קשר אמיץ וחזק מאוד**" שוה **בראשית**, "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ". "**בראשית**" היינו **ב** בחינות של **ראשית**[כג], ואחד הפירושים הוא שצריכים לחבר בין החכמה והבינה, חיבור שנקרא "נקודה בהיכלא"[כד], סוד ה־**ב** של "בראשית" עם הדגש שבה. לפעמים כתוב ש־**ב** בחינות ה"ראשית" הן התורה וישראל[כה] — התורה שייכת לחכמה, "אורייתא מחכמה נפקת"[כו], וישראל לבינה־אמא, בה "מחצב הנשמות"[כז]. בכל אופן, ההתחלה כאן שצריך להגיע ל"קשר חזק מאד", וזה נקרא "מקשר דעתו" — ברור שמפרט מהי "התקשרות" בהגדרת הדעת.

אחר כך יש פועל חדש:

ויתקע מחשבתו בחוזק בגדולת אין סוף ב"ה

צריך לתקוע את המחשבה בחוזק — זהו המושג המשותף כאן בלשונות של התקשרות והתחברות — ההתקשרות "חזק" ו"חוזק". כאן לא ברור שזהו פירוש המלה התחברות, לא מופיע כאן שרש **חבר**, אבל היות שהפרטים

יח תו"ח ויקהל תלח, א; אוה"ת שה"ש ח"ב עמ' תרמז. ובכ"מ.

יט בראשית ד, א.

כ "**והאדם ידע את־חוה**" עולה י"פ "**והאדם**" וסה"כ יש בו **אחד־אהבה** אותיות שניתן לצייר בצורת השראה:

ו
ה א ד
ם י ד ע א
ת ח ו
ה

כאשר הפנות והנקודה האמצעית אותיות **והאדם**! ממילא, שאר האותיות הן **ידע את חוה**, ח"פ (ממוצע כל אות) **סג** העולה גם ז"פ **עב** (**לוית חן**).

כא לדוגמה: בספר התניא – דף השער; הקדמת המלקט (בסופה); אגה"ק ב. בלקו"ת – במדבר ב, ב; ח, ד; כג, ג. ובריבוי מקומות.

כב **שערי אהבה ורצון** מאמר "אהבה: **או**ר **ה**קדוש **ב**רוך **ה**וא" פ"ד; **אני לדודי ודודי לי** מאמר "אשרי איש... יתאמץ בך" פ"א.

כג זהר ח"א ל, א ובריבוי מקומות.

כד ראה זהר ח"א טו, א־ב.

כה ראה רש"י על בראשית א, א.

כו זהר ח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

כז שערי קדושה ח"ג ש"ב.

התחברות היא עטרא דחסדים ואי־הסחת דעת היא עטרא דגבורות

כאן הם הסבר למושגים "התקשרות והתחברות" שהיו קודם, יש להניח שתקיעת המחשבה קשורה למושג התחברות. אני מתחבר עם הענין כאשר אני תוקע את המחשבה שלי בתוכו.

כמו שנראה, על פי פשט, ההתקשרות היא הכנה להתחברות. קודם אני צריך להתקשר, בפנימיות. בחסידות הרבה פעמים כתוב[כח] שדעת והתקשרות שוות למושג הכי עמוק בכתבי האריז"ל[כט], וגם בחסידות חב"ד — פנימיות. נדרשת התקשרות חזקה כדי להגיע לפנימיות, קודם כל פנימיות הלב שלי — שאהיה מקושר בלב לדבר שאני מתקשר אליו. אחר כך צריך להתחבר בפועל לדבר. איך זה קורה? על ידי תקיעת מחשבתי בחוזק.

ואינו מסיח דעתו

אי־הסחת הדעת גם קשורה לחוזק ההתחברות — אם ההתחברות חזקה יש לה קיום, והאדם לא מסיח דעת. שני המושגים, התקשרות והתחברות, שייכים לדעת — וכשהם חזקים הוא לא מסיח דעת בכלל. כדי להבין טפה יותר לעומק: כתוב[ל] שבדעת יש **ב** עטרין — שתי עטרות של הדעת, עטרא דחסדים ועטרא דגבורות. לענייננו, התחברות היא עטרא דחסדים ואי־הסחת דעת היא עטרא דגבורות.

קיום וחיות המדות

כי אף מי שהוא חכם ונבון בגדולת א"ס ב"ה הנה אם לא יקשר דעתו ויתקע מחשבתו בחוזק ובהתמדה לא יוליד בנפשו יראה ואהבה אמיתית כי אם דמיונות שוא

יש שתי מדרגות של דעת, דעת עליון ודעת תחתון. דעת עליון מחברת בין חכמה ובינה — "מי שהוא חכם ונבון בגדולת א"ס ב"ה". דעת תחתון מחברת את המוחין למדות, להוליד בנפש אהבה ויראה. כאן הוא אומר רק "יקשר דעתו", בלי "בקשר אמיץ וחזק מאוד". לקשר את הדעת שלי פירושו שהדעת תהיה מרוכזת רק באותו דבר. קשר הוא צמצום של ריכוז. אחרי שאני מרוכז לגמרי בדבר אני 'תוקע את עצמי', כביכול, ומתחבר אליו — "ויתקע מחשבתו". תקיעת המחשבה היא "בחוזק", זו פעולת התקיעה, "ובהתמדה", שלא להסיח את הדעת, כמו שאמר קודם.

רק אז נולדות בנפש יראה ואהבה אמתיות — הולדת מדות, רגש בלב, היא התכלית של חיבור חכמה ובינה, אבא ואמא. הוא מקדים יראה כי בדרך כלל הירא מתגלה לפני האהבה — כמו שהוא כבר כתב למעלה, בפרק הזה גופא, וכמו שהוא יסביר בהמשך[לא]. בלי הקשר והחבור של הדעת האדם יוליד רק דמיונות שוא — הוא יכול לרמות את עצמו מאד בקלות שיש לו רגש, אבל ההתעוררות הזו היא "כחלום יעוף"[לב], דמיונות שוא.

ועל כן הדעת הוא קיום המדות וחיותן

עוד זוג מושגים — קיום וחיות. בדרך כלל אומרים[לג] שאדמו"ר הזקן אוהב שלישיות, אבל כאן, פעם אחר פעם, הכל זוגות. למה? כי הכל מבוסס על הפסוק "והאדם ידע את חוה" — יש פה זוג, אדם וחוה. הזוג האחרון, המשמעותי מאד, הוא קיום וחיות. לפעמים אומרים חיות לפני קיום, כמו בביטוי "דוד מלך ישראל חי וקים"[לד]. גם ביחס לבריאת העולמות בדרך כלל אומרים[לה] שה' מהווה את העולם, מחייה את העולם ומקיים את העולם — החיות לפני

כח ראה תו"א פד, ב; מאמר ד"ה "תפלה למשה" תר"ס; מאמר ד"ה "פקודא" תשכ"ג.

כט עיין בע"ח ש"מ. וראה חסדי דוד הנאמנים ח"ד עמ' 171, ובכ"מ.

ל זהר ח"ג רצא, א; ע"ח שער הכללים פ"ה. ובכ"מ.

לא פמ"ג.

לב איוב כ, ח.

לג לדוגמה – מבחר שיעורי התבוננות ח"ח עמ' 210; שיעור כ' מנחם־אב תש"פ. ועוד.

לד ראש השנה כה, א.

לה ראה לדוגמה שער היחוד והאמונה פ"ב ואילך (כמ"פ). ובריבוי מקומות.

הקיום. אבל כאן, לענייננו, בדעת, הקיום קודם. המדות הן הילדים וצריך לקיים את הילדים, שלא יברחו מאתנו ח"ו. אחר כך צריך להוסיף להם חיות, להזין אותם ולגדל אותם. מהסדר הזה של הזוג החשוב משמע שהקיום תלוי בהתקשרות והחיות בהתחברות.

והוא כולל חסד וגבורה פי' אהבה וענפיה ויראה וענפיה.

הוא אומר בפירוש שלדעת יש תרין עטרין, חסד וגבורה שבדעת, שהם אהבה וענפיה ויראה וענפיה. זהו עוד זוג, חסד־גבורה, וגם אהבה־יראה. יש הרבה זוגות בקטע הזה.

כל חסידות חב"ד היא "עבודה בכח עצמו", ובשביל "עבודה בכח עצמו" אתה חייב להיות בר־דעת

ידיעה ועבודה

היות שהכל מדויק נעשה רמז אחד יפה: נספור את המלים בכל הקטע הזה, שהוא עיקר הגדרת הדעת, עיקר חסידות חב"ד — יש חמש שניות לספור... לא צריכים להאמין לי, כדאי לספור לבד — צריך לפתוח ראשי תיבות — אבל לי יצא 74 מילים, המלה **דע**. מי אמר "דע"? דוד המלך. בצוואה שלו לשלמה, לפני שהוא נפטר, הוא אומר לו "דע את אלהי אביך ועבדהו"[לו] — הדעת מביאה לידי עבודה, היא בשביל עבודה. כל חסידות חב"ד היא "עבודה בכח עצמו"[לז], ובשביל "עבודה בכח עצמו" אתה חייב להיות בר־דעת. אם יש חסידות אחרת, שלא דורשת כל כך עבודה בכח עצמו, לא חייבים כל כך הרבה דעת. אבל הרבי מקפיד שצריכה להיות עבודה אמתית, ושהיא תהיה עבודה בכח עצמו, ולשם כך דווקא צריך הרבה דעת.

גם בשרש של עבודה, **עבד**, יש אותיות **עד**, **דע**, עם עוד אות — **ב**. דוד המלך נקרא "**דוד עבדך**"[לח], לשון עבדות ור"ת **דע**, לכן הוא אומר "**דע** את אלהי אביך ועבדהו". כמו שאדמו"ר הזקן מזדהה עם משה רבינו, הוא גם מזדהה מאד עם דוד המלך, שהוא גם צאצא שלו[לט], והעיקר אצלו הוא העבודה שבאה מתוך הדעת.

יש עוד צדיק גדול, אחד מתרי־עשר, שהוא מלשון עבד — הנביא עובדיה[מ]. העבד הטוב הראשון שאנחנו מכירים הוא אליעזר עבד אברהם. הוא יוצא מכנען — או שהוא־הוא כנען[מא] — עליו נאמר "עבד עבדים יהיה לאחיו"[מב]. כל המושג עבדות הוא כדי לתקן את כנען, את ארץ כנען. מכנען יצא אליעזר, מאליעזר יצא בניהו בן יהוידע וממנו משיח בן דוד[מג]. הכל תלוי בעבדות — בקבלת עול של עבדות.

ב. התקשרות והתחברות בספרי חב"ד

אחרי שמנסים להבין מה הן התקשרות והתחברות מתוך המשך הדברים בספר התניא, בשלב הבא — אם רוצים להתבונן בזה אליבא דחסידות חב"ד — צריכים לחפש בעוד ספרי־יסוד של חב"ד חוץ מהתניא. התניא הוא התורה שבכתב של החסידות, ועיקר התורה שבעל פה הוא הספרים תורה אור ולקוטי תורה — מה שנקרא 'הפרשה החסידית'[מד]. צריך לחפש שם, מסתמא גם מופיע הביטוי התקשרות והתחברות. באמת בכל ספר התניא מופיע רק פעם אחת, כאן, ואין עוד התקשרות והתחברות. אבל בתו"א

לו דברי הימים־א כח, ט.
לז לוח "היום יום" כ"ט מנחם־אב. ובכ"מ בחסידות.
לח תהלים קלב, י.
לט לוח "היום יום" עמ' 4 (צאצא של המהר"ל מפראג המיוחס לדוד המלך).
מ **עבדיה** עולה 91 (משולש 13) ועם **דוד** – **דע** ר"ת **דוד עבדיה** – עולה משולש **דוד**, הכל דוד וה"דע" שלו, ודוק.
מא בראשית רבה ס, ז.
מב בראשית ט, כה.
מג ראה שער הפסוקים חיי שרה פכ"ד; ילקוט הראובני חלק שכחת הלקט, אדם והדורות עד נח אות יז. וראה שעשועים יום יום פרשת לך לך.
מד שיחת ש"פ לך לך תשמ"ט, ובכ"מ.

ולקו"ת הצירוף הזה מופיע כמעט 20 פעמים נוספות, בחמשה הקשרים מהותיים שונים (בהם מופיעות ההתקשרות וההתחברות ב'חפצא' של הענין המדובר). קודם כל, גם על דעת כתוב, כמה וכמה פעמים[מה] — כמו הציטוט מהתניא — שהיא התקשרות והתחברות. אבל מופיע גם על עוד דברים:

כל מצוה היא לשון צוותא – כשאני מקיים אותה אני מתקשר לה' וגם ה' מתחבר אלי

תפילין

הכי הרבה פעמים[מו] כתוב על מצות תפילין. כתוב שתפילין הן לשון התקשרות והתחברות (על דרך המבואר בחסידות[מז] שתפלה היא לשון "התופל כלי חרס"[מח]). כמובן, מאד פשוט להבין למה, כי כתוב בהן "וקשרתם" — הכל מצוה של לקשר, "וקשרתם לאות על ידך והיו לטטפת בין עיניך"[מט] (פעולת ההתקשרות בתפילין של יד, "וקשרתם", ותוצאת ההתקשרות בתפילין של ראש, "והיו" — פעולת ההתקשרות בלב ותוצאת ההתקשרות, שהיא גם התחברות, במח, וד"ל — שעל כן תש"י קודמים לתש"ר). איך מוסברת בתניא גופא[נ] המצוה הזו? התקשרות לה'. כל כוונת התפילין היא התקשרות — תפילין של יד הם לקשר את הלב לקב"ה ותפילין של ראש הם לקשר את המח לה'. הוא לא מזכיר דעת בכלל, רק כותב שתפילין הם התקשרות והתחברות.

שלום

על מה הוא עוד כותב התקשרות והתחברות? שלום[נא]. אפשר בטעות לחשוב שכל הדברים הם אותו דבר במלים שונות, אבל זה לא נכון. ודאי יש קשר, כי הכל התקשרות והתחברות, אבל כל דבר הוא חידוש. אם הכל על פי הפסוק "והאדם ידע את חוה", מה אומר לי ששלום הוא התקשרות והתחברות? כנראה קשור לשלום־בית. בכל אופן, הוא אומר זאת על הפסוק "המשל ופחד עמו עשה שלום במרומיו"[נב]. חז"ל דורשים[נג] שמיכאל שר של מים וגבריאל של אש ואינם מכבים זה את זה. למה? יש התגלות אוא"ס שלמעלה מהם, והאור מבטל ומייחד אותם וממילא נעשה ביניהם שלום. כלומר, בהארת ה' על שני הכוחות המנוגדים, מיכאל וגבריאל במרומיו, הוא מקשר ומחבר אותם — השלום הוא התקשרות והתחברות.

מצוות

על מה עוד נאמר בכתבי החסידות שהוא התקשרות והתחברות? על מצוות בכלל[נד]. קודם היה על מצות תפילין בפרט, אבל כתוב כמה פעמים על מצוות, שכל מצוה היא לשון צוותא[נה] — כשאני מקיים אותה אני מתקשר לה' וגם ה' מתחבר אלי. אם כן, כל מצוות התורה הן התקשרות והתחברות — או שבשני הכיוונים, גם מלמעלה למטה וגם מלמטה למעלה, או, כמו שנסביר יותר מאוחר, יתכן שאצל אחד בעיקר מלמעלה למטה ואצל אחד בעיקר מלמטה למעלה. בכל אופן, כל המצוות הן התקשרות והתחברות.

צדיק

ראינו עד כאן ארבעה דברים שנקראו התקשרות והתחברות — דעת, תפילין, שלום

מה תו"א ויקהל פח, א; משפטים עד, ד; לקו"ת במדבר ב, ד; בלק, עא, ב; האזינו עו, ג.
מו תו"א מקץ לה, ב; יתרו סט, א.
מז תו"א תרומה עט, ג; בת עין ד"ה זאת חקת התורה"; פרי צדיק מאמר קדושת השבת ב (ע"פ סוטה פ"ג מ"ד).
מח ע"פ משנה כלים פ"ג מ"ה.
מט דברים ו, ח.
נ פמ"א.

נא תו"א תרומה פ, ד; לקו"ת נשא כז, א; שה"ש כה, ג.
נב איוב כה, ב.
נג במדבר רבה יב, ח. ובכ"מ. ראה תניא אגה"ק יב.
נד לקו"ת האזינו עד, א; חקת נז, א.
נה לוח "היום יום" ח' חשון. ובכ"מ.

ומצוות. הדבר החמישי הוא צדיק[נו]. אותו די פשוט להבין, והוא גם מתקשר לזוג לפני האחרון בתניא, "חי וקים" או "חיות וקיום". היסוד, ה"צדיק יסוד עולם"[נז], הוא יסוד הקיום והוא גם חי — "צדיק חי העולמים"[נח]. כתוב[נט] ש"דוד מלך ישראל חי וקים" כאשר הוא מתחבר עם היסוד שמעליו. אם הוא לא קשור ליסוד יכול להיות שאדרבא, יתקיים בו "רגליה יֹרדות"[ס] למקום היפך־החיים. הצדיק נותן לי את הכח להיות מקושר ומחובר. ממילא כל הענין של התקשרות והתחברות, לבו של התניא כאן, מאד מקושר ומחובר להתקשרות ולהחברות לצדיק.

המבנה הפנימי

אם רוצים לעשות 'פרצוף' קטן מהדברים עליהם כתוב התקשרות והתחברות:

אנחנו יודעים שיש שני זוגות של תפילין, שמאד מומלץ לכל אחד להניח את שניהם — תפילין של רש"י כנגד בינה, מוחין דאמא, ותפילין דרבינו תם כנגד חכמה, מוחין דאבא[סא]. אם רוצים לחבר ביניהם צריך לחבר מוחין דאבא ומוחין דאמא. אם כן, ההתקשרות וההתחברות של תפילין הן בעצם חיבור חכמה ובינה — "חכמה מוחא" (תפילין של ראש) ו"בינה ליבא" (תפילין של יד).

כמו שהסברנו, ועוד נאריך, לדעת יש גם שתי דרגות — דעת עליון ודעת תחתון. אלו הן ההתקשרות וההתחברות של הדעת בתוך עצמה, "אל דעות הוי'"[סב] — בתוך הדעת גופא צריך לחבר בין דעת עליון ודעת תחתון.

בדרך כלל הייתי שם את המושג שלום ביסוד, כמו בספר יצירה[סג], אבל כבר יש לי צדיק שהוא בפירוש יסוד, "וצדיק יסוד עולם". גם ההקשר של השלום, כפי שהבאנו קודם, לא שייך ליסוד — ההקשר כאן הוא עשית שלום בין החסד והגבורה, בין הימין והשמאל, מיכאל וגבריאל. אם כן, שלום הוא חיבור החסד והגבורה.

המצוות — כל **תריג** מצוות, "עם לבן **גרתי**' ו־**תריג** מצוות שמרתי"[סד] — הן תפארת. מצוות סתם הן תפארת, כמבואר אצלנו בכ"ד[סה]. שלום היינו השלום בין שרש אברהם לשרש יצחק, סוד "ואלה תולדת יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק"[סו], והמצוות הן יעקב, **תריג** מצוות.

הצדיק, הדבר האחרון, הוא היסוד.

אם כן, יש לנו כאן חכמה־בינה (תפילין), דעת (דעת), חסד־גבורה (שלום), תפארת (מצוות) ויסוד (צדיק) והכל נקרא התקשרות והתחברות.

ג. התקשרות והתחברות לרבי

התקשרות בלימוד המאמרים

כעת נפתח את "היום יום" ט' אדר־שני. רוצים להבין את היחס בין התקשרות והתחברות, שהן הגדרת הדעת. אמרנו שודאי רומז להתקשרות לרבי, וכמו שכתוב בלקו"ת בפירוש שהצדיק הוא־הוא התקשרות והתחברות.

כתוב כאן:

גודל התשוקה להתקשרות, יכול להשביע רק **כאשר ילמוד מאמרי החסידות שאומר הרב וכותב, כי בראית פנים בלבד לא סגי.**

אצל חסידים יש תשוקה עצומה להתקשר לרבי — בדיוק כמו כלה לגבי חתן, ולפי המסורת מרבי הלל[סז] אפילו יותר. איך משביעים את

נו לקו"ת בלק, עג, ג.
נז משלי י', כה.
נח בראשית א, ה וברבוי מקומות.
נט בית עולמים קל, ב.
ס משלי ה, ה.
סא ע"ח שעה"כ ענין התפלין דרוש ו.
סב שמואל־א ב, ג.
סג ראה ספר יצירה פ"ד מ"ג ומפרשים שם.
סד ראה רש"י בראשית לב, ה.
סה ראה לדוגמה **מעין גנים** ח"ה ראה ו**מבחר שיעורי התבוננות** ח"ד עמ' 69 (עפ"י תקו"ז ל. זהר ח"ב קיח, א. וראה גם קהלת יעקב ערך 'מצ').
סו בראשית כה, יט.
סז לקוטי דבורים ח"ה עמ' 1085 (במהדורת לשה"ק).

התשוקה הזאת, שאני רוצה להיות קשור לצדיק? לא מספיק שהאדם יראה את הרבי — זו לא התקשרות. רק כשהוא לומד את המאמרים של הרבי ומעמיק בהם הוא מתקשר. הוא לא אומר 'מעמיק', אבל הוא מתכוון להעמקה, שהיא הכתר של הדעת, כמוסבר אצלנו ב"פרצוף הדעת"[סח]. אם החסיד זוכה לשמוע בעצמו את המאמרים — הכי טוב. אבל גם שמיעת המאמרים בזמן האמירה שלהם לא אומרת שהחסיד קלט לגמרי — לכן צריך לקרוא אותם גם כתובים בספר, ולהתבונן תוך כדי הלימוד. הרבי אומר שזהו עיקר ההתקשרות.

התקשרות היא לא להביא לרבי 'פדיון' ובקשה ולהאמין באמונה שלמה שהרבי יושיע אותי. התקשרות היא שאתה לומד ומעמיק ברבי עצמו – היינו בשכל שלו – ועוד יותר, אם אתה גם מנגן את הניגון שלו

הוא לא כותב בקטע הזה מהי התחברות, רק התקשרות, כי בדרך כלל חסידים אומרים ביחס לרבי 'התקשרות', ולא 'התקשרות והתחברות', אם מדובר כלפי הרבי. אם כן, הפתגם הזה הוא פתגם מובהק של חב"ד, שהתקשרות היא לא להביא לרבי 'פדיון' ובקשה ולהאמין באמונה שלמה שהרבי יושיע אותי — זו עדיין לא התקשרות. התקשרות היא שאתה לומד ומעמיק ברבי עצמו — היינו בשכל שלו — ועוד יותר, אם אתה גם מנגן את הניגון שלו[סט]. על הניגון הוא לא כותב כאן — זהו הכתר, קוצו של י, אבל חב"ד הוא שאתה מעמיק בלימוד שלו.

הכרות פנימית דרך הלימוד

נחבר את הנקודה הזו עם הלכה חשובה: כתוב בהלכות ברכות[ע] שמי שרואה את החבר אחרי שהוא לא ראה אותו שלשים יום מברך "שהחיינו", ואם עברה כבר שנה שלמה הוא מברך "מחיה המתים". במה דברים אמורים? אם הוא ראה אותו קודם. לא מדובר על חבר שהוא עד עכשיו התכתב איתו, או אפילו דבר איתו בטלפון — לא די בכך כדי לברך עליו "שהחיינו", צריך שהוא גם יראה אותו קודם.

בהלכה הזו יש הרבה דיונים וגם סיפורים שהם בגדר "מעשה לסתור". יש דוגמה של חסידים, בפגישה של המונקאטשער והרב אלפנדרי[עא], ודוגמה של מתנגדים, בפגישה של הנצי"ב מוולז'ין והאדר"ת[עב]. במקור ההלכה מדובר על חברו, ולא כתוב שיש אותו דין לגבי רבו, אבל בשו"ע משום מה גם משליך על רבו אותו דין.

באמת בלוח הברכות של אדמו"ר הזקן הוא פוסק בפירוש שאפשר לברך אפילו אם הוא לא ראה אותו מעולם, ועכשיו הוא רואה אותו פעם ראשונה. אדמו"ר הזקן כנראה מאד אהב והרגיש צורך לקצר לחסידים את כל הלכות ברכות. הוא עשה זאת בשני שלבים — קודם כתב "לוח" ואחר כך "סדר". שוב, בלוח הוא כותב שמברכים אפילו אם לא ראה אותו מימיו — אם היה חבר, וכל שכן הרב שלו, דרך לימוד תורתו, או דרך מכתבים או בצורה אחרת. לכאורה, מי שלומד את המקורות, הפסק הזה הוא נגד הרשב"א[עג], ואין בראשונים מי שחולק עליו. אף על פי כן בלוח הוא כותב "אפילו לא ראהו מימיו". אחר כך משום מה נראה שהוא חזר בו, ובסדר הברכות הוא לא כותב הלכה זו — הוא אמנם לא אומר אחרת, אבל משמיט את ה"לא ראהו מימיו". השאלה הזו התעוררה במיוחד כשהחסידים

סח **שערי אהבה ורצון** מאמר "פרצוף הדעת: תהליך ההחלטה בנפש וסוד החשמל".

סט ראה גם סה"ש תש"ג עמ' 98 (בחלק נוסף של ההתוועדות, שטרם פורסם, דובר באריכות על ניגוני אדמו"ר הזקן ועל ההתקשרות בניגון).

ע שו"ע או"ח סי' רכה (ע"פ ברכות נח, ב).

עא מסעות ירושלים עמ' סב.

עב סדר אליהו עמ' פב.

עג תשובות הרשב"א ח"ד סי' עו.

יצאו מרוסיה, וראו את הרבי פעם ראשונה. היו חסידים שיצאו כמה ימים לפני י' שבט, הסתלקות הרבי הקודם, ושאלו את הרבי האם מותר להם לברך "שהחיינו" וגם את ברכת "חכם הרזים". הרבי אמר[עד] ש"חכם הרזים" לא נוהגים לברך — הרבי הוא למעלה מחכם הרזים, זה לא שייך לו — אבל תברכו "שהחיינו" ושהוא יענה אמן.

מה אפשר ללמוד מהקטע שלמדנו עכשיו? הקטע שלמדנו עכשיו הוא שבלימוד של הרבי אתה יותר מכיר אותו מאשר לראות אותו. שוב, כאן למדנו שהעמקה בדברי אלקים חיים של הרבי היא עוד יותר מראית פנים, וממילא אם הוא למד מאמר אחד בעומק כבר כאילו ראה אותו, וודאי וודאי שיכול לברך עליו. כך המנהג הפשוט אצל חסידים, שכאשר רואים את הרבי פעם ראשונה — מפגש שנחשב יום הולדת שלהם[עה] — מברכים "שהחיינו".

הרבי עצמו אמר[עו] שכאשר יבוא מלך המשיח יברכו כך וכך ברכות, שהראשונה היא "שהחיינו".

מושכל־מורגש־מוטבע בהתקשרות לרבי

נעבור ללוח "היום יום" כ"ד סיון. כאן הרבי הקודם עונה למישהו ששאל אותו 'איך אני — שלא ראיתי אותך אף פעם — יכול להתקשר אליך?'. המשך אותו רעיון, אבל הרבה יותר מורכב. כאן מוזכרות גם התקשרות וגם התחברות, כך שזהו מקור יפה להבין את ההבדל:

השואל במה היא ההתקשרות שלו אלי מאחר שאין אני מכירו פנים...

הרבי כותב שלא מכיר אותו בפנים, וממילא מובן שגם החסיד לא מכיר את הרבי — הם לא נפגשו.

ההתקשרות **האמיתית היא** ע"י לימוד התורה, **כשהוא** לומד **המאמרי** חסידות **שלי**, קורא **את השיחות**

עד כאן מדובר על ההתקשרות, כמו בקטע הקודם. אבל אחר כך יש התחברות:

ומתחבר עם ידידי אנ"ש ותלמידי התמימים יחיו בלימודם **ובהתוועדותם**,

כאן ההתחברות היא פועל יוצא של ההתקשרות, ומהי? שהוא מתחבר עם שאר החסידים, עם הצבור. כלומר, כאן מאד ברור שהתקשרות היא מלמטה למעלה, מי שעומד למטה צריך להתקשר למי שמעליו, והתחברות היא כמו "כל ישראל חברים"[עז] — כולנו חברים, אותו דבר, אבל צריך להתחבר בפועל עם כל החברים. אצל הבעל שם טוב, אצל ר' אשר ואצל עוד הרבה צדיקים, לא קראו אף פעם רבי וחסידים, רק חברים, כולם חברים. להיות חברים זה ענין בפני עצמו ולהתקשר למישהו, אפילו למשהו, להיות מקושר לגמרי, זהו ענין אחר. איך הוא מתחבר? לומד ביחד אתם, מתוועד ביחד אתם, שותה 'לחיים' ביחד אתם, שמח ביחד אתם.

אצל הבעל שם טוב, אצל ר' אשר ואצל עוד הרבה צדיקים, לא קראו אף פעם רבי וחסידים, רק חברים, כולם חברים

כעת יש דבר שלישי, גם מלה שהיתה כתובה בסוף הקטע בתניא:

ומקיים בקשתי באמירת תהלים ובשמירת זמני הלימודים, **הנה בזה היא** ההתקשרות.

כלומר, התקשרות היא התקשרות (על ידי הלימוד), התחברות (עם החסידים) וקיום ההוראות של הרבי בפועל. מענין שכאן עיקר ההוראה בפועל הוא להגיד תהלים, "נעים

עד ימי בראשית עמ' 11.
עה לוח "היום יום" ל' שבט.
עו שיחת ליל שמח"ת תשמ"ט (וראה ימות המשיח בהלכה ח"א סימן ח).
עז מדרש תהלים פקכ"ב.

אתה מאמין כל כך שבמה שהרבי אומר תלויה הגאולה לעם ישראל, ואתה מתמסר בלב ובנפש לקיים את ההוראות שלו

זמירות ישראל"[עח], המלכות, דוד המלך. אחר כך צריך לשמור גם על זמני הלימוד — במיוחד אם אתה תלמיד ישיבה, אבל נכון לכל אחד. בכל אופן, שמירת הזמנים היא דבר שני כאן, העיקר אמירת תהלים — נושא שיש עליו קונטרס מיוחד של הרבי הקודם[עט]. [אולי אפשר לפרש: תאמר תהלים, אבל אל תסתפק בזה, תשמור גם על זמני הלימוד...]. כן... להשאיר גם זמן ללמוד. לשמור כמו "ואביו שמר את הדבר"[פ] — לצפות מתי הוא יבוא[פא]...

מהם שלשת הדברים האלה? לפי פשט הם מושכל־מורגש־מוטבע:

ההתקשרות — על ידי הלימוד, כמו שהוא כתב קודם — היא ההתקשרות בחב"ד, במושכל.

ההתחברות עם כולם, שכולנו חברים, היא הרגש, המורגש. מה זה כולנו חברים? גם אם אתה ימני וגם אם אתה שמאלני, גם אתה אומר שאתה באמצע (שבקושי נאמין לך שיש בכלל כזה דבר, תכל'ס או ימין או שמאל), כל הסוגים האלה, צריכים להתחבר ביחד. החיבור הזה יתכן רק אם יש להם דעת. אם אין להם דעת — לא יעבוד אף פעם. הדעת הזו נקראת דעת תחתון. כבר נאמר שהתקשרות היא יותר דעת עליון והתחברות היא יותר דעת תחתון. זהו פירוש מאד פשוט במלים, שהדעת היא "והאדם ידע את חוה", והדעת היא התקשרות והתחברות — סימן שיש שתי דרגות של דעת. יש דעת שעיקרה מתבטא במוחין בעצם ויש דעת שעיקרה מתבטא במוחין השייכים למדות. בשביל להתחבר צריך שכל, צריך מוחין השייכים למדות, וזהו תיקון המורגש שבנפש.

אחר כך, "המעשה הוא העיקר"[פב], התכלית, אם אתה באמת מקושר לרבי — אתה גם שליח שלו. הדבר האחרון הוא שליחות. אתה מאמין כל כך שבמה שהרבי אומר תלויה הגאולה לעם ישראל, ואתה מתמסר בלב ובנפש לקיים את ההוראות שלו. בזה אתה מקיים את הרבי. אם אתה לא תעשה מה שהרבי מציע — כביכול הוא לא קיים, חס ושלום. בשביל מה הוא כאן? לתקן את המציאות. אז צריך להתקשר אליו, להתחבר עם חסידים ולקיים את השליחות שהוא נותן לך.

אלה שני קטעים מאד יפים שמסבירים לנו יותר מהי התקשרות והתחברות.

ד. פרצוף התקשרות והתחברות

התקשרות והתחברות בחתן וכלה

אחרי כל זה אנחנו רוצים לעשות עוד פרצוף, יותר מורכב, של ענינים שבאמת מקבילים להתקשרות והתחברות. כלומר, זוגות של ענינים בהם האחד הוא אדם והשני הוא חוה.

באמת, לא פשוט לומר שאדם הוא התקשרות וחוה היא התחברות. אדרבא, הייתי אומר הפוך. למה? כי אמרנו שהתקשרות היא מלמטה למעלה. לא כל כך מתאים לומר שהחתן מתקשר לכלה. יותר מתאים לומר שהכלה מתקשרת לחתן והחתן מתחבר עם הכלה — נשמע לי יותר הגיוני. כמובן, יש התכללות, אבל ככלל הייתי אומר שההתקשרות היא לדבר שלמעלה ממך. כמובן, תלוי מי למעלה ממי, החתן או הכלה... בכל אופן, ההתקשרות היא כמו שחסיד מתקשר לרבי וההתחברות היא מה שהרבי מתחבר עם החסידים שלו. כאשר הרבי מתחבר עם החסידים — שגם אני

עח שמואל־ב כג, א.

עט ראה "קובץ מכתבים" אודות גודל ערך אמירת תהלים הנדפס בתהלים "אהל יוסף יצחק".

פ בראשית לז, יא.

פא רש"י שם. וראה צוואת הבעש"ט בתחלת כש"ט.

פב תקו"ז תקון ס (צג, ב); תקון ע (קלג, ב). ראה אבות פ"א מי"ז.

חבר שלכם, כולנו חברים — זו תנועה מלמעלה למטה. הרבי, הבעל שם טוב, אומר שאני רק חבר שלכם, כמו ר' אשר וכמו עוד צדיקים גדולים. לכן הייתי אומר, דווקא לעניננו, לדוגמה הזו, שההתחברות היא יותר מה שהחתן מתחבר לכלה — וכך היא נעשית אשת־חבר ומתקיים בה "האשה הטובה היא החבר הטוב"[פג] (לא מפני שהיא מתחברת אליו, אלא הפוך, שהוא מתחבר אתה־אליה) — וההתקשרות היא יותר מה שהכלה מתקשרת לחתן. אם כן, זהו חותם המתהפך, מה קודם למה.

כמובן, יש התכללות — גם בתוך החתן יש גם התקשרות והתחברות. הדעת בפסוק מתייחסת לאדם, "והאדם ידע", לא לחוה — סימן שרק בתוכו יש התקשרות והתחברות. מהי ההתקשרות? כמו שנסביר יותר בהמשך, התקשרות היא גם לשון קושי — **קשר** הוא **קושי־רב**. יש קושי־רב בליצור קשר — לא פשוט לעשות קשר, קשר בר קיימא. מהו אותו קשר בר קיימא? קשר שבא מהדעת של החתן, עליה כתוב "אין קישוי אלא לדעת"[פד]. הקשר הזה הוא לפני החיבור, לפני שמתחברים החתן והכלה. אם יש קשר — שוב, כי הדעת שלו מקושרת לכלה — יש גם סימן בברית, ביסוד, ואז יכול להיות חיבור. לכאורה, זהו ממש הפירוש בפסוק "והאדם ידע את חוה" — שקודם יש התקשרות פנימית, שגם פועלת בגוף, ורק אחרי שהיא פועלת בגוף יכולה להיות התחברות של שניהם יחד.

עכשיו נתחיל יותר רמזים, עם משמעות פנימית:

חו"ב: חופה וקידושין

ראשי התיבות של שני השרשים, **קשר־חבר**, **הם קח**, השער של נישואין — "כי יקח איש אשה"[פה], "קיחה קיחה משדה עפרון"[פו]. עיקר הליקוחין בתורה היינו לקחת אשה — עיקר מצוות הליקוחין, קידושין. כל משא ומתן, מקח וממכר, הוא לא מצוה בתורה. אבל יש מצוה אחת של לקיחה — המצוה לקחת אשה.

> יש פה כמה רבנים שמסדרים קידושין, שיתמידו בזה כמה שיותר, מצוה רבה ועצומה

יש פה כמה רבנים שמסדרים קידושין, שיתמידו בזה כמה שיותר, מצוה רבה ועצומה. בחופה מברכים "מקדש עמו ישראל על ידי חפה וקדושין". יש שאלה ידועה[פז] על הנוסח הזה — מדוע מקדימין חופה לקידושין (הפוך מהסדר בפועל)? מה אתה הופך את היוצרות? נכתבו בענין הרבה תירוצים[פח], וכעת נאמר הסבר שמתאים לענייננו:

קידושין הם לשון קדש — החתן מקדש את הכלה. עיקר הקשר שנוצר בין אדם וחוה, בין האיש והאשה, הוא בקידושין דווקא — ברגע שהאיש מקדש האשה נעשית אשת איש[פט]. בנערה המאורסה יש אפילו חיוב סקילה, החמור מהחיוב אחרי החופה. כלומר, הקשר הכי "אמיץ וחזק מאד" נעשה דווקא בשעת הקידושין.

מהי החופה? אור מקיף שמחבר את החתן והכלה[צ], כמו השותף השלישי[צא] שמחבר אותם בפועל. משמעות החופה היא הבאת הכלה הביתה. החופה היא עיקר "הכנסת כלה" — להכניס אותה לרשות החתן, הביתה, כדי שיהיה אפשר להתייחד[צב]. אמרנו שעיקר היחוד, שהוא פנימיות הדעת, הוא ההתחברות.

פג משלי ישראל תקפח וראה שכינה ביניהם פ"ד.

פד יבמות נג, ב. ובכ"מ.

פה דברים כב, יג.

פו קדושין ב, א; יא, ב. ובכ"מ.

פז ראה ר"ן על קדושין ב, ב (מדפי הרי"ף); בית יוסף אהע"ז סי' לד. ובכ"מ.

פח ראה הנסמן בהערה הקודמת. וראה יין משמח ח"ג שער ראשון בתורה "מקידושין לנישואין"; שיעור מוצאי כ"ב שבט תשע"ח.

פט רמב"ם הלכות אישות פ"א ה"ג.

צ סידור עם דא"ח ד"ה "כי על כל כבוד חופה".

צא קידושין ל, ב.

צב ראה רמב"ם הלכות אישות פ"י ה"א; שו"ע אבה"ע נה, א.

לפי פשט הבית שייך לחתן, אבל ברגע שהכלה נכנסת היא הבית – היא התכל'ס

כלומר, הקידושין פועלים את ההתקשרות והחופה פועלת את ההתחברות של הדעת.

למה להקדים חופה לקידושין? כי ההתקשרות, הקידושין, הם מאבא, ואילו החופה היא מאמא. החופה היא מקיפים, שנקראים גם מקיפין דאמא. היא גם הבאת הכלה הביתה והבית הוא אמא — "'ביתו' זו אשתו"[צג], היא מזדהה עם הבית. לפי פשט הבית שייך לחתן, אבל ברגע שהכלה נכנסת היא הבית — היא התכל'ס (עקרת — עיקרו של — הבית). הרבה פעמים שמים את התכלית לפני האמצעי, אף על פי שיש מעלה גם באמצעי. כמו שאמרנו, הקשר של הקידושין — הקנין של הקידושין, בלשון ההלכה — יותר חזק מהקנין של החופה. זהו עיקר הקנין, עם הכח להפריש אותה מכולי עלמא ולעשות אותה אשת איש לכל דבר (כנ"ל).

אם כן, יש לנו פה רמז יפה (שמסתמא כבר אמרנו פעם[צד]) של **ח**ופה־**ק**ידושין — גם ר"ת **קח**, "כי יקח איש אשה", **ק**ידושין־**ח**ופה, שבעצם הם התקשרות והתחברות, עם כל המשמעות. במבנה הכללי שלנו, הרמז של קידושין וחופה, אבא ואמא, הוא סוד דעת עליון שמחברת בין חכמה לבינה.

דעת: "דעת עליון" ו"דעת תחתון"

אחרי חכמה ובינה יש את הדעת בפני עצמה. הזכרנו שיש בה "דעת עליון", שמחברת חכמה ובינה — מה שאמרנו הרגע — וגם "דעת תחתון", שמחברת בין השכל והרגש, המח והלב. אבל יש בחסידות[צה] עוד פירוש ל"דעת עליון" ו"דעת תחתון" שנכללות ב"אל דעות הוי'"[צו]: "דעת עליון" היינו ההשקפה של ה' על המציאות מלמעלה — "דעת עליון" שמשמעותה הדעת של העליון, של ה', איך שהוא רואה את המציאות. ה' רואה שלמעלה היש האמתי ולמטה "כולא קמיה כלא חשיב"[צז]. "דעת תחתון" היא איך אני למטה — בעולמות התחתונים, בעולם הכי תחתון, עלמא דשקרא — רואה את המציאות. המציאות היא בשבילי יש. מה לגבי ה'? הלואי שאאמין בו באמת. אם אני מאמין בו, בלי לראות בכלל, הוא בשבילי אין. למטה היש, והעבודה שלי היא להכיר שהאין מהווה אותו. בדיוק הפוך מ"דעת עליון".

איך ההסבר הזה מתחבר עם הפירוש הרגיל בקבלה — שאדמו"ר הזקן גם מביא באגרת־הקדש טו בתניא — ש"דעת עליון" (שנקראת גם "דעת הנעלם") מחברת חכמה ובינה ו"דעת תחתון" (שנקראת גם "דעת המתפשט") מחברת מח ולב? צריך לומר שהרגשת הלב היא באמת "דעת תחתון", הדעה־המבט של התחתון, הלב מרגיש את השלחן כמציאות — זה "דעת תחתון". החיבור של המח והלב ב"דעת תחתון" הוא מוחין השייכים למדות, כאשר העיקר הוא הלב (כמו שאמרנו קודם). עיקר הדעת אצלנו, אצל הבינוני של התניא, "מדת כל אדם"[צח], הוא "דעת תחתון", הכח לחבר בין השכל והרגש. אבל המוחין בעצם — אחד הפירושים של ה־**א** שנכנסת ל־**גולה** והופכת אותה ל־**גאולה**, כמו שהרבי הסביר[צט] — הם "דעת עליון", המבט של העליון — "תמֶנת הוי' יביט"[ק] כמו שפירש אדמו"ר הזקן[קא], שמשה רואה את המציאות דרך העינים של ה', רואה את התמונה כמו שה' מביט. זהו באמת חיבור חכמה ובינה[קב].

צג יומא פ"א מ"א.
צד שיעור ה' תמוז תשפ"ב.
צה סידור עם דא"ח ד"ה "מזמור לתודה" (מד, א). ובכ"מ.
צו שמואל־א ב, ג.

צז ע"פ זהר ח"א יא, ב.
צח תניא פי"ב.
צט שיחת פרשת אחרי מות־קדשים ופרשת אמור תשנ"א. מבואר באריכות במאמר "מגולה לגאולה" בספר מודעות טבעית.
ק במדבר יב, ח.
קא מובא בחנה אריאל פרשת שלח, ובכ"מ בכתבי מו"ה ר' אייזיק מהומיל.
קב בדעת עליון, הבינה היא היש (של "הנסתר'ת להוי'

חו"ג (שבדעת): "שמאל דוחה וימין מקרבת"

עד כאן אמרנו שחופה־קידושין הם אמא ואבא, עם הדעת שמחברת אותם, ודעת היא "דעת עליון" ו"דעת תחתון". מה עוד יש בדעת? קירוב וריחוק, "שמאל דוחה וימין מקרבת"[קג]. כח הדחיה וכח הקירוב הם תרין עטרין שבדעת. מי שמסביר זאת הכי בעומק, בהרבה מאמרים[קד], הוא רבי אייזיק מהומיל. ה"עטרא דחסדים" היא "ימין מקרבת", אבל קודם צריך את ה"שמאל דוחה". דעת היא כמו "עץ הדעת טוב ורע"[קה] — הכרה מהו טוב ומהו רע.

סדר הפסוק הוא "סור מרע ועשה טוב"[קו] — קודם צריך "שמאל דוחה", בירור הפסולת מהבר, שאסור בשבת, ואחר כך בירור הבר מהפסולת, שמותר בשבת (באופנים מסוימים)[קז], "ימין מקרבת" (כמו שכתוב "שמאלו תחת לראשי [על ידי 'שמאל דוחה' את הישות שלי, 'ראשי' נתמך ועולה, ואזי] וימינו תחבקני"[קח]). "סור מרע" היינו התמקדות ברע, בשביל להוציא אותו מהטוב. אחר כך, יש עדיין בטוב עוד קצת רע, ואתה מוציא גם אותו, וכך עוד פעם ועוד פעם. זה בירור דאור חוזר — כל פעם אתה מוצא רע בעצמך, מוציא ומנקה, מתעלה, וגם שם אתה מוצא, מוציא, ומתעלה עוד. התהליך כאן הוא עליה, לכן הוא נקרא אור חוזר. אבל בבירור הטוב מהרע — אתה מוציא טוב, כדי לאכול, ומסתכל על מה שנשאר, ורואה שלא הכל פסולת, יש קצת טוב. כמו מי שמפצח אגוזים, יש עוד קצת פרי. אתה מחפש את הפרי שנשאר, מוציא אותו, ואז הפסולת יורדת — זו ירידה, המשכה. אתה כל פעם מוציא טוב והכל יורד, יורד ויורד, עד שלא נשאר טוב. זה בירור של אור ישר, שמותר בשבת. בירור של אור חוזר הוא עיקר הבירור, שאסור בשבת. בכל אופן, כל זה נקרא "שמאל דוחה וימין מקרבת", החסד והגבורה של הדעת, שבמבנה שלנו כעת נקשר לחסד וגבורה (כמפורש בסוף הקטע שלמדנו בתניא, שהדעת מקיימת ומחיה את האהבה והיראה, עד שלעתים תרין עטרין עצמן נקראות אהבה ויראה[קט]).

תפארת: קו וחוט

בתפארת יש רמז יפהפה: כשכותבים בקבלה קו"ח בראשי תיבות הכוונה היא קו וחוט. אחרי הצמצום הראשון ה' המשיך קו של אור אין סוף, רכז אותו מאד — ריכוז עד אין סוף, שהוא בעצמו דעת, כח הריכוז — והמשיך אותו לתוך החלל. ההמשכה לתוך החלל היא על דרך יחוד חתן וכלה. החלל הוא כמו רחם האשה, והמשכת הקו — עליה כתוב "אז יבקע כשחר אורך"[קי] — היא יחוד החתן לאחר שהוא מתקשר־מתקשה על מנת להמשך ולהפרות את הרשימו שבתוך החלל. בכל מקום קו וחוט היינו התפארת של ההשתלשלות של אור אין סוף[קיא]. למה? כי אוא"ס שלפני הצמצום הוא אברהם, הצמצום יצחק והקו יעקב[קיב]. מה הרמז? "אז יבקע כשחר אורך" — **יבקע** אותיות **יעקב**[קיג].

מה ההבדל בין קו וחוט? יש פירוש אחד[קיד]

אלהינו", שהרי חכמה ובינה הן 'אין' ו'יש'). בינה היא התבוננות, וה'יש' שלה היינו ההתבוננות ב"כולא קמה כלא חשיב" (מה שפשוט באין־עין של החכמה וממנו מבריק לה והיא תופסת אותו בהתבוננות הנ"ל, היינו היחוד של אברהם שרה, כנודע, וד"ל).

קג סוטה מז, א; סנהדרין קז, ב; זהר ח"ג קעז, ב. על ידי **ש**מאל **ד**וחה **י**מין **מ**קרבת "**שדים** נכֹנו" (יחזקאל טז, ז) להניק שפע רב לישראל.

קד ראה מאמר שני המאורות ח"ג פ"ב ס"ח ובכ"ד.

קה בראשית ב, ט.

קו תהלים לד, טו.

קז שו"ע או"ח שיט, א. ראה מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א עמ' קסב ואילך; סה"מ תרנ"ג עמ' נא, ואילך.

קח שה"ש ב, ו. וראה לקו"ת שה"ש לד, ד. **ברית הנישואין** עמ' נה. **יין משמח** ח"א ש"ז בתורה "עורי צפון ובואי תימן".

קט אלה שאלו דחילו ורחימו שכליים־דעתיים, וד"ל.

קי ישעיה נח, ח.

קיא ראה זהר הרקיע פרשת בראשית דף טו; יהל אור עמ' קפט ואילך ועמ' תשח־תשט; המשך תער"ב פרק רעג. ראה מעין גנים ח"ד קרח.

קיב חסדי דוד הנאמנים ח"א עמ' 10. ובריבוי מקומות.

קיג ראה זהר ח"ג קד, א ופירוש הרמ"ז שם. תו"ח בראשית קפט, ג; ד"ה "בריש הורמנותא דמלכא" לר"ה מפאריטש.

קיד אוצר הנפש ח"ג עמ' ריא. וראה שערי אהבה ורצון

שבתוך הקו יש כח ההתחלקות וכח ההתכללות. חיצוניות הקו עושה התחלקות של כלים, אבל פנימיות הקו — שהיא סוד התורה, שהיא גם יעקב — עושה התכללות. אבל אנחנו נסביר כעת טפה אחרת: אם רוצים לשמור על ראשי התיבות, הקו אמור להיות ההתקשרות והחוט אמור להיות ההתחברות. מה זה קו? קו הוא קו המדה, "בוצינא דקרדוניתא"[קטו], שמודד את המציאות. בשביל למדוד את המציאות הוא צריך להיות "בוצינא דקרדוניתא", נר חזק או נר קשה. צריך, שוב, הרבה־הרבה ריכוז, שנקרא התקשרות, כדי לצמצם ולמדוד את ההתפשטות של כל דבר ודבר בתוך הבריאה. אבל מהו חוט? בשביל מה יש חוטים, גם חוטי ציצית? בשביל לחבר דברים יחד. אני אומר שהקו הוא הכח של ההתקשרות למדוד את המציאות, כל פרט ופרט, והחוט דווקא הוא הכח לחבר את הדברים יחד — "כל ישראל חברים". נמצא שהזוג הזה, קו וחוט, שייך לספירת התפארת.

נו"ה: לפני ואחרי החטא

נמשיך לנצח והוד: אמרנו שהכלל כאן, לפי לשון התניא, הוא שהכל קשור לאדם וחוה. הפסוק אומר "והאדם ידע את חוה". השאלה, שגם המפרשים שואלים־חוקרים[קטז], היא מתי זה היה — מתי אדם ידע את חוה ונולדו קין והבל, לפני החטא או אחריו? יש דעה לכאן[קיז] ויש דעה לכאן[קיח]. אנחנו נאמר שאפשר לפרש את הפסוק גם על לפני החטא וגם אחרי החטא. הרי גם אחרי החטא — אפילו אם זה לא פשט הפסוק — יש "והאדם ידע את חוה אשתו", כל חיבור ביניהם (וכמפורש אחרי החטא "וידע עוד אדם את אשתו"[קיט]). בכל אופן, מה מיוחד אצל אדם וחוה? שהיה גם לפני החטא. רק שאחרי החטא הם נפלו למצב אחר לגמרי. אחרי החטא מה העבודה שלהם? לחזור בתשובה. לפני החטא הם צדיקים גמורים, ואחריו הם צריכים להיות בעלי תשובה — כמו שבירת הלוחות, עם ההבדל בין מה שלפני ומה שאחרי.

לפני החטא, לפני שאכלו מעץ הדעת טוב ורע, הם לא ידעו ממציאות הרע[קכ], ממש היו צדיקים גמורים — לא רק שאין בהם רע, אלא הם לא יודעים מהו רע. באמת אין רע אצלם כלל וכלל. המודעות הזו — שאין רע ואני מתחבר עם האשה מתוך דעת כזו שאין רע, אין יצר הרע, לא צריך לעשות שום דבר, הוא לא קיים בכלל — נקראת "דעת עליון". במדרגה הזו הכל טוב, "מצא אשה מצא טוב"[קכא], מודעות־דעת בלעדית לבן־בת הזוג בקדושה ובטהרה. זו המודעות של מי שיש לו את הדעת של ה' — אצל ה' אין רע, גם כשהוא מסתכל על מציאות הקליפות. אי אפשר לומר שה' לא יודע את הרע, כי הוא יודע הכל, אבל איך שהוא יודע — אין רע, הוא טוב, אפילו טוב מאד. ה' יודע הכל — גם את הדברים הטובים שהוא ברא, וגם את הנחשים והעקרבים והמזיקים שברא — ובידיעתו הכל טוב, לא סתם טוב אלא טוב מאד. זו "דעת עליון", וכך היחוד של אדם וחוה הם לפני החטא. אבל אחרי החטא הם נפלו מזה. כעת הרע הוא מציאות, והעולם הזה רובו רע[קכב], אז היחוד שלהם הוא מתוח מאד, לא פשוט. למדנו לאחרונה סוגיא של פשיט וכייף[קכג] — יש פשיט ויש כייף. לפני החטא הכל

מאמר "כח האהבה" באור ב. ובכ"מ.

קטו זהר ח"א טו, א; יח, ב. ובכ"מ.

קטז מפרשים על בראשית ד, א.

קיז קודם החטא – רש"י, הכתב והקבלה, משך חכמה, פרדס יוסף, וראה מלבי"ם.

קיח אחר החטא – ראב"ע, רד"ק, צרור המור, משכיל לדוד (ע"פ הזהר).

קיט בראשית ד, כה. העלמות שמה, חוה, מעיד על הירידה שאחרי החטא (אכן, נתינת השם חוה מוזכרת רק לאחר החטא – רמז לדעה שגם הפסוק "והאדם ידע את חוה" הוא אחרי החטא, שאזי רומז השם חוה לחויא־נחש – אלא שטעמו, "כי היא היתה אם כל חי" שייך גם ובעיקר לפני החטא, ודוק).

קכ ראה תו"א ה, ג.

קכא משלי יח, כב.

קכב ע"ח שמ"ז פ"ד; שמ"ט פרקים ג־ו.

קכג בהמשך להתוועדות י"ט כסלו השתא.

היה פשוט, היו ערומים ולא התבוששו[קכד], הכל טבעי מאד, הכל פשיט. אחרי החטא העבודה היא כייף, צריך לכוף את היצר הרע, וזה בכלל לא פשוט.

שני המצבים האלה הם "דעת עליון" ו"דעת תחתון", והם מקבילים לספירות נצח והוד. למה? בכלל, כתוב שבשעת החיבור, הזיווג, "איהו בנצח" ו"איהי בהוד"[קכה] — אבל יש התכללות. התכללות ההוד שבנצח היינו שתי הכליות ואילו התכללות הנצח בהוד היינו שתי הרגלים[קכו], בהן יש את הסכנה של "רגליה יורדת..." כמו שאמרנו קודם. המצב הראשוני לפני החטא הוא ההתקשרות וההתחברות של אדם וחוה לפני החטא. למה הוא שייך לנצח? הם היו במצב של חיים נצחיים, עד החטא. אבל אחרי החטא הם הוד, שניהם, רק שיש נצח שבהוד והוד שבהוד. מהו הוד? לשון וידוי, תשובה, צריך לעשות תשובה. כעת היחוד מסוכן, כי "הודי נהפך עלי למשחית"[קכז], "כל היום דוה"[קכח]. היחוד שלהם אחרי החטא הוא של הוד, הודיה. גם אומר שצריכים לדאוג להיות נאמנים מאד אחד לשני, לא לבגוד ח"ו, בגידה שהיא כבר פגם הברית.

> התקשרות היא יותר המצב הטבעי, הראשוני, לפני החטא. אז ההתחברות נעשית בדרך ממילא, בלי עבודה מיוחדת

בכל אופן, אפשר לומר שהתקשרות היא יותר המצב הטבעי, הראשוני, לפני החטא. אז ההתחברות נעשית בדרך ממילא, בלי עבודה מיוחדת. העיקר רק ההתקשרות, לדעת שאנחנו איש ואשה, שאנחנו מיועדים אחד לשני — זה הכל. ההתחברות היא כבר יותר עבודה כאשר צריך להתחבר, לעשות מאמץ להתחבר כמו שצריך. זהו היחוד של אדם וחוה אחרי החטא, שהוא בספירת ההוד. כלומר, שהכל "איהי בהוד" — החטא התחיל מחוה.

יסוד: חי וקים

ביסוד יש את הזוג שכבר אמרנו, "חי וקים". כשאומרים "**חי** ו**קים**", ר"ת **חק** (לא **קח**), שתי המלים הללו מתייחסות ליסוד — הצדיק חי והצדיק קיים, שתי המלים. כאשר "דוד מלך ישראל חי וקים" — הוא מקבל זאת מהיסוד, כנ"ל.

מלכות: התקשרות לה' והתחברות לכלל

מלכות היא בעצם מה שאמרנו קודם לגבי התקשרות לרבי וההתחברות לחסידים. אם אני רוצה להפשיט את ההתקשרות לרבי והחבורה של החסידים למושגים כלליים, איך אפשיט? אדבר על התקשרות לכלל, שיותר שייכת למלכות (הכלל) מההתקשרות לרבי. יש אחד ששואל את הרבי 'איך אני מתקשר אליך?' ויש אחד שפונה לה' ואומר לו 'איך אני מתקשר אליך?' וה' עונה לו 'תאהב את מי שאני אוהב, ואני אוהב את ישראל (בני וכלתי)'[קכט], סוד ההתקשרות לכנסת־כלל ישראל שבמלכות. מה היא ההתחברות לפי זה? "כל ישראל חברים" שהזכרנו.

שוב, התחברות היא אהבת ישראל. התקשרות, או שאני אומר שהיא אהבת ה', או שאני אומר — היות שאני רוצה לשים את הזוג במלכות כעת — שכאשר אני שואל את ה' 'איך אני מתקשר אליך?' הוא עונה לי 'קבלת עול מלכות שמים!'. זהו הכלל הגדול שהרבי חוזר בכל מקום ומקום — אתה רוצה להיות קשור

קכד בראשית ב, כה.

קכה ע"פ תקו"ז תקון יג (כח, ב־כט, א). וראה ע"ח שער הכללים פ"א; ע"ח של"ו פ"ח. ועוד.

קכו על דרגות שונות של נצח והוד בגוף האדם ראה רפואה שלמה ביאור ב.

קכז דניאל י, ח.

קכח איכה א, יג.

קכט ראה לוח "היום יום" כ"ח ניסן.

לה'? אתה יהודי, תקבל עול מלכות שמים! כך אתה מתקשר לה'. אם ה' אומר 'תלמד את התורה שלי' זו גם קבלת עול מלכות שמים. כל שכן אם ה' נותן לך שליחות — היא ודאי קבלת עול מלכות שמים. אם זו ההתקשרות, מהי התחברות? "כל ישראל חברים" בפועל ממש. לכן כל מצוה שאני עושה כדי להתקשר לה' אני אומר "בשם כל ישראל" — יחד עם ההתקשרות לה' חייבת להיות התחברות לכלל, לכל ישראל[קל].

הבנים נותנים משקל לאבא שלהם. אבל קושי – חוט שדרה פנימי – אבא אמור לתת לבן שלו

אפשר להסביר את שתי הבחינות רק בעצם ההתקשרות לכלל ישראל, השכינה־המלכות (כמו שה' עונה לנו, שזו הדרך להתקשר אליו יתברך): ההתקשרות היא בנוגע לכלל ישראל, אני לא 'מתחבר' לכלל אלא 'מתקשר' לכלל, אבל ההתחברות היא לכל פרט בפני עצמו. "כל ישראל חברים" אומר שכל אחד חבר שלי, לא שהכלל חבר שלי, אבל אני חבר של כל אחד, כל פרט ופרט "באשר הוא שם"[קלא], כי אני מקושר לכלל (ואני מקושר לכלל מכח הקשר לה', הכלל הגדול). אפשר לתרגם את המושגים גם ביחס של כל איש לאשתו (שגם היא המלכות) — אני מתקשר לאשה כולה, כמהות אחת, אבל אחר כך אני מתחבר לכל פרט אצלה. כדי להיות חבר טוב של האשה צריך להתחבר לכל הדברים הפרטיים שהיא עושה ולאופן בו היא עושה אותם (להתחבר לכל מאכל שהיא מבשלת ולהחמיא לה כמה הוא טעים וכו'). להתחבר טוב למישהו היינו להתחבר לפרטים שלו.

גבורה: חרב וקשת

יש עוד משהו יפה מאד בראשי תיבות **חק** ("**חק** נתן ולא יעבור"[קלב]), שכבר מתחיל לקשר את הדברים לאקטואליה — "אשר ל**קח**תי [משער **קח**] מיד האמ**ו**רי ב**חר**בי וב**קש**תי"[קלג]. חרב־קשת הן זוג יפה בתורה. פשוט שחרב שייכת להתחברות — **חרב** אותיות **חבר**. לפי זה נבין שקשת שייכת להתקשרות — **קשת** ו־**קשר** גם כמעט אותו דבר, בשניהם יש קושי. לפעמים קושי הוא דבר טוב. כתוב[קלד] שאבא נותן לבן שלו קושי, עמידה איתנה (הנובעת מה"איתן" שבנשמה). הקשר בין אב לבן הוא בסוד אבן[קלה], שמתאפיינת בקושי וכובד. הבן, בכיבוד הורים שלו, נותן לאביו כובד — הבנים נותנים משקל לאבא שלהם. אבל קושי — חוט שדרה פנימי — אבא אמור לתת לבן שלו. בכל אופן, יש פה זוג יפה של חרב־קשת.

לא כל כך פשוט להסביר את המיקום של הזוג הזה בספירות.

על פי פשט, בלי דרושים של חז"ל, הזוג חרב־קשת אמור להיות שייך לגבורה. מי יוצא לקרב? הגבור. כל החיילים שלנו הם הגבורים שלנו — הם יוצאים לקרב והם נלחמים, מי בחרב ומי בקשת. מוסבר[קלו] שחרב היא באמת כמו קרב (**חילוף ח־ק**) — היא שייכת למלחמה מקרוב. **חרב משמשת למלחמה פנים בפנים.** יש בתנ"ך[קלז] בטוי 'ראית פנים' במובן של מלחמה

קל וביחס להשי"ת: כדימוי, אפשר לומר שלפני השי"ת, כביכול, יש כעין מסך בו הוא כל הזמן מסתכל, בענין רב, על כל המתרחש בתבל ארצו, ובפרט בישראל עמו. מדי פעם הוא 'מעיף מבט' על כל מליארדי (ויותר) הכוכבים שבחלל היקום הגדול עד אין סוף. ה'דבקות' של ה' במסך שלו היינו **התחברות** עצמית אך לכל כוכבי רקיע השמים הוא **מקושר** בעצם (ואין כל כך צורך להביט בהם, ורק אם יש לאחד הכוכבים איזו 'בעיה' הוא מיד פונה אליו ומטפל בו), שהרי כל היש הנברא קשור בעצם לעצמותו ית' – "'אין עוד' אפילו בחללו של עולם" (עפ"י דברים רבה ב, כז) – כל היש הנברא משקף (והוא הוא) את היש האמתי, ודוק.

קלא בראשית כא, יז.

קלב תהלים קמח, ו.

קלג בראשית מח, כב.

קלד מצות כיבוד הורים עמ' מט. ובכ"מ.

קלה בראשית מט, כד בתרגום וברש"י. וראה הנסמן בהערה הקודמת.

קלו ראה תו"א קג, א. ובריבוי מקומות בדא"ח.

קלז מלכים־ב יד, ח; דברי הימים־ב כה, יז.

— זו מלחמת חרב. אבל מלחמת קשת היא מלחמה מרחוק — זריקת חצים, הפשט של קשת, או ירית טילים או אפילו כדורים. במלחמת קשת אתה לא ממש צמוד פנים אל פנים, לא דו־קרב אמתי. במובן הזה, חרב־קשת הן שתי פנים של גבורה.

מצד שני, בקבלה[קלח] אלו הם מושגים של ספירת היסוד: על חרב כתוב "חרב נִקמת נקם ברית"[קלט]. החרב באמת מתחילה מהגבורה, אבל היא באה לנקום נקם ברית. לענייננו, על מי שפוגע בבן־ברית — כלומר, ביהודי — צריך לצאת עם חרב, "חרב נִקמת נקם ברית". זהו קשר בין הגבורה ליסוד, "ועמך כֻּלם צדיקים"[קמ]. הקשת היא כינוי רווח לברית עצמה[קמא]. הקשת יורה חצים — זהו סוד "**יורה כחץ**"[קמב] (אותיות **כח היוצר**, כידוע מר"א אבולעפיא[קמג]) של היסוד. שוב, הקשת היא כינוי לברית עצמה והחרב היא ה"חרב נִקמת נקם ברית". אם כן, הזוג הזה הוא מגבורה ליסוד. כח הגברא, הקישוי שהזכרנו קודם, שמקורו בדעת, הוא קשר בין הגבורה והיסוד — היסוד נוטה לשמאל, לגבורה (לעומת התפארת שנוטה לימין, לחסד)[קמד].

נציין עוד פסוק חשוב של קשת־חרב: "כי לא בקשתי אבטח וחרבי לא תושיעני"[קמה]. הבטחון (הפעיל) שייך לנצח והישועה להוד ("ישועת ה' כהרף עין"[קמו], כזו הבאה בהמשך לבטחון סביל, כמו הבטחון של חזקיהו). לפי זה, יש כאן מה שהקשת ביסוד מקבלת מהנצח והחרב ביסוד מקבלת מההוד.

קריאת שמע ותפלה

אבל יש עוד משהו: כמו שהיסוד מקבל בעיקר מהגבורה, כתוב שגם "בנין המלכות מהגבורות"[קמז] דווקא, ורק אחר כך נמשכים במלכות "חסדי דוד הנאמנים"[קמח]. איך זה שייך לחרב ולקשת? יש עוד פירוש בחז"ל[קמט], שמובא בחסידות — על פי תרגום אונקלוס על "בחרבי ובקשתי", קרוב לדבריו — ש"שעת צלותא שעת קרבא"[קנ]. שעת התפלה היא זמן הקרב בעבודת ה', והתפלה בכלל היא מלכות, "ואני תפלה"[קנא].

צריך לזהות את שתי הבחינות, החרב והקשת, בתוך המלחמה של התפלה. אונקלוס מתרגם את "בחרבי ובקשתי" כ"בצלותי ובבעותי" — מתרגם חרב כתפלה וקשת כבקשה, כי בקשה לשון קשת. אבל בחסידות מסבירים[קנב] אחרת, ש"חרבי" היינו קריאת שמע ו"קשתי" תפלה (כלומר, תפלת עמידה, כבלשון חז"ל). בקריאת שמע — שבה **רמח** תיבות, סוד ה**רֹמח** (סוג של חרב)[קנג] — הקרב הוא מקרוב, כמו לצאת להלחם בחרב, פנים בפנים. אבל בתפלה אני לא תמיד יודע לאן החץ צריך להגיע (אלא אם כן יש מטרה מסוימת מול עיני), אני רק יורה חצים לתומי ומאמין בה' שיוליך ויכוון את החץ ליעד האמתי שלו. רואים היום אצל האויבים שאין להם דעת, תמיד החץ לא מגיע ליעד — ככה שיהיה תמיד עד שנגמור אותם לגמרי! העיקר היום הוא מלחמת קשת, להתפלל לה', יותר ממלחמת חרב. בכל אופן, ביחס בין קריאת שמע לתפלה, תפלה היא 'נטו' מלכות

קלח ראה ספר הלקוטים פרשת נצבים; מאורי אור מערכת אות הקוף ס"נ. ובכ"מ.
קלט ויקרא כו, כה.
קמ ישעיה ס, כא.
קמא סוטה לו, ב. ובכ"מ.
קמב חגיגה יד, ב; נדה מג, א. ובכ"מ.
קמג אמרי שפר ח"ג.
קמד ראה השמטות זהר ח"א רנב, ב. פע"ח שער עולם העשיה פ"ו.
קמה תהלים מד, ז.
קמו ביטוי שגור בספרות ישראל. ראה מנחה ליהודה עמ' 27־28.

קמז ע"ח שכ"ה דרוש ב; של"ד; טעמי המצות פרשת בהעלתך; סדור עם דא"ח ד"ה "ברוך מרחם על הארץ".
קמח ישעיה נה, ג.
קמט ב"ב קכג, א.
קנ הובא בלקו"ת ריש פרשת כי תצא ובכ"מ בשם הזהר. ראה זהר ח"א רמ, ב; ח"ג רמג, א.
קנא תהלים קט, ד. זהר ח"ג מט, ב.
קנב ראה תו"א קג, א; סה"מ תרנ"ט עמ' קנז; תש"ד עמ' 98.
קנג זהר ח"א קא, א (סתרי תורה); זהר חדש מח, א. שעה"כ דרושי ק"ש דרוש ה.

וקריאת שמע הייתי שם אפילו בבינה, אבל היות שהבינה גם היא משפיעה ליסוד[קנד] אפשר לומר שזהו גופא היחס של התקשרות והתחברות. אמרנו שהמלכות מתקשרת והיסוד מתחבר — התחברות היסוד היא קריאת שמע (חרב) והתקשרות המלכות היא התפלה (קשת).

נאמר עוד טפה בחסידות: כתוב שקריאת שמע בבינה (לה שייכת השמיעה[קנה]), "שמע ישראל"[קנו], אבל היא תפלה מיושב — הבינה של עולם הבריאה[קנז]. היכל קדש הקדשים — בינה־חכמה־כתר דבריאה — הוא כלי, היכל, לקבל הארה מן האצילות, שהיא אחדות ה'. לכן, כשאומרים קריאת שמע — שגם נקראת תפלה, תפלה בישיבה — מכוונים שהיא עדיין בעולם הבריאה, לא הגענו לעולם האצילות. רק תפלת שמונה־עשרה, שנקראת עמידה, שייכת לאצילות — עולם המעומד. התפלה דמיושב, קריאת שמע, היא מתוך התבוננות וישוב הדעת, בעוד התפלה דמעומד היא בעיקר השתפכות הנפש "נכח פני א־דני"[קנח] שהעיקר בה הוא בטול־התבטלות גמורה לה' (עמידה היינו בטול, כמבואר בדא"ח[קנט]). בעצם, בקריאת שמע אני עדיין למטה מהמלכות. הבינה של עולם הבריאה היא הבנת הענין בשכל. אמנם יש כבר כלי לקבל את ה"אחד" של האצילות, אבל אין עדיין עליה לאצילות ממש, בתור זיווג. בכוונות האריז"ל אין זיווג אמתי בקריאת שמע. הזיווג רק מתחיל משמו"ע, בעולם האצילות.

אם כן, יש כמה פנים לזוג הזה של חרב־קשת.

חסד: אהבה שכלית ואהבה טבעית

קודם אמרנו שחסד וגבורה הם "שמאל דוחה וימין מקרבת", "תרין עטרין" שבדעת, אבל כעת אמרנו שיש משהו עוד יותר מזוהה עם הגבורה, הקשת והחרב. גם בחסד, באהבה, אפשר למצוא שתי בחינות של התקשרות והתחברות. יש אהבה שכלית ואהבה טבעית, שתיהן טובות. זהו נושא עיקרי בספר התניא[קס].

הוא אומר שבתוך הבינוני שהוא "עֹבד אלהים"[קסא] יש גם את שתי הבחינות האלה. יש אחד שלא חוטא, אבל גם לא "עובד אלהים" — מי שעליו נאמר "אשר לא עבדו" — והעיקר בשיעור התניא היומי של היום שהרצוי הוא שהבינוני יהיה "עובד אלהים". הוא אומר שגם ב"עובד אלהים" יש מי שמתבונן עמוק ובכך מעורר אהבה שכלית, אהבה כאש. אבל יש מי שרק מעורר את האהבה המסותרת בלב שלו, ולא מוליד אהבה חדשה. גם התעוררות האהבה המסותרת היא עבודה, אבל לא כמו העבודה של אהבה שכלית. אלה שתי מדרגות של "עובד אלהים". מי שלא מוליד אהבה חדשה, ואפילו לא מעורר אהבה מסותרת, גם יכול להיות בינוני, אבל נקרא "לא עבדו" — אין לו 'עבודה', הוא רק מסתמך על האהבה המסותרת שבו, בלי לעשות מאמץ הכי קטן לגלות אותה.

מה למדנו כאן? בעיקר חשוב לנו לדעת שיש אהבה שכלית ואהבה טבעית. אפשר לומר שהכח של הדעת לעורר אהבה שכלית — הכח להתבונן לעומק, עיקר מה שבעל ההילולא, אדמו"ר הזקן, רוצה מאתנו — בא מדעת עליון. על המדרגה הזו כתוב בתחלת קונטרס ההתפעלות שאדמו"ר הזקן התמסר לכך שכל אחד — גם הבינונים וגם מי שפחות מהבינונים — יוכל לטעום טעם של יחודא עילאה, טעם של "אלקות בפשיטות ועולמות בהתחדשות"[קסב] שיש בדעת עליון, שעיקר ההתבוננות שלו יהיה מהמדרגה של דעת

קנד ראה ע"ח שער הכללים פרקים י־יא. ובכ"מ.
קנה ע"ח ש"ד פ"א. ובכ"מ.
קנו דברים ו, ד.
קנז פע"ח ש"ד פ"ז.
קנח איכה ב, יט.
קנט ראה שעה"כ דרושי ק"ש דרוש ח; תו"א תרומה פ, א; וישב כט, ב.

קס תניא פל"ח.
קסא מלאכי ג, יח.
קסב ראה המשך "בשעה שהקדימו" תער"ב ח"ב עמ' תתקלד ואילך; הטבע היהודי עמ' כה הערה כ; שם עמ' קעו־קעז; מלכות ישראל ח"ב מאמר "מלכות וגאולה" פ"א. ובכ"מ.

עליון, התבוננות ביחודא עילאה, וממנה תוולד לו אהבה שכלית. אבל מי שעדיין כולו ביחודא תתאה, דעת תחתון, שאצלו "עולמות בפשיטות ואלקות בהתחדשות" — הוא צריך רק "זכרון דברים", לזכור שאני יהודי, ואבותי הקדושים עבדו את ה' ואהבו את ה', וירשתי זאת מהם. בהתבוננות זו, תוך כדי שאני 'יש' — "יש מי שאוהב"[קסג] באהבה טבעית — בכל זאת אני עובד את ה' באהבה ויראה. למדרגה הזו אפשר לקרוא דעת תחתון.

סיכום (וכתר)

אם כן, עשינו עוד פרצוף שלם של התקשרות והתחברות. ראינו כעת שתי מדרגות אהבה בחסד, שתי בחינות של יראה בגבורה, קו וחוט בתפארת, אדם וחוה לפני ואחרי החטא בנצח והוד, חי וקים ביסוד, התקשרות והתחברות שלנו, כנס"י, לה', בקבלת עול מלכות שמים, ולכלול את עצמנו בכנסת ישראל, בשם כל ישראל, במלכות. בחכמה ובינה אמרנו שיש חופה וקידושין, דעת עליון ודעת תחתון בדעת (דעת עליון) ו"שמאל דוחה וימין מקרבת" בתרין עטרין שבדעת (דעת תחתון).

אפשר להוסיף לפרצוף גם את הכתר, שנסביר ממש בקיצור: אמרנו שהכתר של הדעת הוא העמקה ("העמקת הדעת"). בהעמקה יש שתי בחינות, כנגד התקשרות והתחברות — ההתקשרות שבהעמקה היינו ההתקשרות (מלמטה למעלה) למקור המושג כמו שהוא בהעלם העצמי (ובענין לימוד תורה בהעמקה היינו ההתקשרות לנותן התורה, שהוא המקור האמיתי לכל חכמת התורה כו') ואילו ההתחברות שבהעמקה היינו ההתחברות למושג המבוקש עצמו (ההתקשרות היא מתוך אמון מוחלט ואילו ההתחברות היא מתוך תענוג במושג־חכמה[קסד]). בלשון תורה, היינו סוד "ידע תדע"[קסה] — הראשון בצורת 'מקור', היינו עליה והתקשרות למקור, והשני פועל יוצא, היינו התחברות לחפצא של המושג הידוע עצמו, וד"ל.

ולסיכום:

כתר

התקשרות למקור והתחברות למושג

חכמה	**בינה**
קידושין (התקשרות)	חופה (התחברות)

דעת

דעת עליון ודעת תחתון

תרין עטרין שבדעת

"שמאל דוחה וימין מקרבת"

חסד	**גבורה**
אהבה שכלית ואהבה טבעית	קשת וחרב

תפארת

קו וחוט

נצח	**הוד**
"והאדם ידע את חוה" לפני החטא	"והאדם ידע את חוה" אחרי החטא

יסוד

חי וקים

מלכות

התקשרות לה' והתחברות לעמ"י
התקשרות לכלל והתחברות לפרט

קסג ע"פ תניא פל"ה.

קסד והיינו ג"ר וד"ת דעתיק, כאשר הז"ת היינו תענוג מורכב בעצם החכמה כו' וד"ל. התלבשות גבורה דעתיק במו"ס דאריך (הרכבת התענוג דעתיק בחכמה דאריך), שבלשון החסידות נקראת "כח המשכיל" וגם "מעמיק", היא ההתחברות שבהעמקה. נמצא שבכל מקום התקשרות היא השראה, התקשרות למקור שלמעלה, סוד "ריש גלי", רדל"א (קבלת הבעל שם טוב), ואילו התחברות היא התלבשות, החל מסוד **ז** תקוני גלגלתא (קבלת האריז"ל) וד"ל. ובמושגים שהוזכרו לעיל: ההשראה אצל החסיד באה מההתקשרות שלו לרבי, ואילו בהתחברות עם אנ"ש כל אחד מתלבש בשני ממש, מרגיש אותו ומזדהה אתו כמו עם עצמו ממש.

קסה בראשית טו, יג (ועוד ד"פ בנ"ך).

הסיפור החסידי

רבי משה לייב מסאסוב | פדיון שבויים בשמים

רבי משה יהודה לייב מסאסוב נולד בסביבות שנת תק"ה לרבי יעקב ורבקה. למד אצל רבי שמעלקע מניקלשבורג במשך 13 שנים, וכן אצל רבי אלימלך מליז'נסק. ישב בעיר אפטא ובהמשך עבר לעיר סאסוב בגליציה שהפכה למרכז חסידי חשוב. לפעולותיו של רבי משה לייב באפטא ולאחר מכן בסאסוב הייתה השפעה רבה על התפשטות תנועת החסידות בפולין ובגליציה, ועם תלמידיו נמנו: רבי צבי הירש מזידיטשוב, רבי מנחם מנדל מקוסוב, "היהודי הקדוש" מפשיסחא ורבי אברהם דוד מבוטשאטש. התפרסם כאוהב ישראל מופלא שמסר את נפשו על פדיון שבויים ועזרה לזולת. על לווייתו התפרסם סיפור פלאי: שנים קודם לכן הכניס לחופה חתן וכלה עניים, וה'כלייזמרים' בחתונה ניגנו ניגון מיוחד. בעת הלוויה הזדמנו באורח פלא אותם המנגנים, וכששמעו מי הצדיק הנקבר כעת, נזכרו: כשסימו לנגן את הניגון בחתונת היתומים, איחל לעצמו רבי משה לייב: יהי רצון שילוותי בניגון זה לאחר פטירתי! קיימו המלווים את רצון הצדיק וליוותו למנוחתו בניגון המיוחד. הסתלק ב־ד' שבט תקס"ז, ומנוחתו כבוד בסאסוב.

כשנולד נכדו של רבי לוי יצחק מברדיטשוב, בן בתו, נקבע מועד הברית ליום ד' בשבט שנת תקס"ז. לשמחת הברית התקבצו ובאו אנשים רבים וחשובים, תלמידי חכמים, חסידים ואנשי מעשה, ואף פשוטי העם שכיבדו את רבם. הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א, נהג לקיים מצוות ברית מילה בהשכמה, אך הפעם התמהמה רבי לוי יצחק לבוא. זמן רב חיכה לו הקהל לבואו, הדקות ארכו ונהיו לשעות עד שכמעט פקעה סבלנותם של אי אלו.

רק מספר שעות לאחר חצות יצא הרבי מחדרו, מל את הנכד וקרא שמו "משה יהודה לייב". לאחר הסעודה שאלו חתנו אבי הבן, אם יוכל לגלותו דבר עיכובו מלבוא בזמן, ועל שם מי קרא את הילד. פנה הצדיק לקהל המסובים, וסיפר להם את הסיפור המסתתר מאחורי הדברים:

היום, כשהשכמתי בבוקר כדרכי והתכוננתי להכניס את נכדי לבריתו של אברהם אבינו, ראיתי חושך גדול שמכסה את העולם כולו. שר וגדול נפל בישראל, הצדיק רבי משה יהודה לייב מסאסוב נסתלק לעולמו. עודני יושב אבל וחפוי ראש, ומצטער על הסתלקותו של הצדיק, שמעתי קול יוצא ומכריז: "פנו מקום לרבי משה יהודה לייב בן רבי יעקב, וצאו לקבל את פניו!" לקול הכרוז התכנסו ובאו נשמות קדושות וטהורות שיצאו להקביל את פני הצדיק. אך כשהגיע רבי משה לייב מוקף בנשמות הצדיקים, נשמע פתאום קול זעקה שהלך מסוף העולם ועד סופו. באותו רגע עזב הצדיק את החבריא קדישא ורץ לעבר הקול, עד שהגיע בעקבותיו אל פתחו של הגיהנום ומיד נכנס לתוכו.

רעש גדול התעורר בעולם העליון, ומיד ניתנה פקודה לשרו של גיהנום שלא יבעיר את האש בזמן שהצדיק מצוי שם. בא שר הגיהנום אל רבי משה לייב וביקש ממנו לעזוב את המקום, מכיוון שכל זמן שהוא כאן אין לו רשות להשתמש באש. השיב לו הצדיק: "לא אזוז מכאן עד שיצאו עימי כל הנשמות הנמצאות כאן". שאל אותו השר: "וכל זה למה?"

נערך ע"י יהודה הס.

השיבו רבי משה לייב: "בהיותי בחיים עסקתי במצוות פדיון שבויים והצלתי נפשות רבות, לפיכך ברצוני גם כאן להציל נפשות משביין!"

הלך השר אל בית דין של מעלה וסיפר על טענתו של רבי משה לייב. כשנשמעה טענתו של הצדיק בפני בית דין של מעלה, החליטו להביא את המשפט לפני כיסא הכבוד. כשהגיע שליח בית הדין אליו והודיע לו על ההזמנה, השיב הצדיק: "כל ימי חיי החזקתי במצווה אחת ומסרתי נפשי עליה, מצוות פדיון שבויים — ועכשיו, כאן בעולם האמת כשבאה מצווה זו לידי לא אקיימנה?! לא אזוז מכאן עד שאקיים מצווה זו". כך התעקש הצדיק לעמוד על מקומו. אחר כך נשא עיניו אל כסא הכבוד ואמר: "ריבונו של עולם, אתה יודע כמה גדולה מצוות פדיון שבויים, ומרוב חשיבותה קיימת אותה בעצמך, לא על ידי מלאך ולא על ידי שליח, שהרי כשהיו ישראל במצרים ירדת בכבודך לפדותם מבית עבדים. ריבונו של עולם, אני במידתך אחזתי; כל ימי טרחתי במצווה זו וכל השבויים היו כשרים בעיני, לא הבדלתי בין צדיק לרשע. כאן מצאתי כל כך הרבה שבויים, על כן רצוני לקיים את אותה המצווה. ואם לאו, מוטב לי להישאר עימם בגיהנום ולסבול כמותם, מלישב עם הצדיקים ולהנות מזיו השכינה". מייד פסק הקב"ה שכמניין השבויים שפדה רבי משה לייב בחייו, יוכל לפדות גם כאן. בדקו ומצאו שפדה בחייו שישים אלף איש! יצאו גדודי נשמות מהגיהינום והוא בראשם, כשהוא מביאם לגן עדן (ומן הסתם, לא דקדק רבי משה לייב במספר והוציא בגנבה עוד כמה נשמות...). כשראיתי זאת, סיים הצדיק, יצאתי מחדרי וקראתי את שם נכדי "משה יהודה לייב".

(אוצר הסיפורים)

שלושה דברים נתן ללמוד מן הסיפור הזה. שניים מרבי משה לייב, והשלישי מהתבוננות רבי לוי יצחק בסיפור כולו:

הראשון: מה שיהודי עושה בעולם הזה, הוא ממשיך לעשות בעולם הבא. אמנם בעולם הבא לכאורה אין שייכות לעבודת ה', וזהו זמן קבלת השכר — אך ר' משה לייב עסק כל חייו בפדיון שבויים, וכך גם בעולם הבא. עבורו אין טעם בשכר, כל עוד המצווה שעסק בה יכולה להיעשות על ידו.

השני: גודל הערך של מצוות פדיון שבויים. פדיון שבויים הוא "מצווה רבה", ביטוי שנאמר רק על מצווה זו ועל מצוות פרו ורבו. בדורנו, שני הדברים מתאחדים בהשתדלות להחזיר יהודים בתשובה: יש בכך גם "פרו ורבו" ברוחניות, שכן המלמד את חברו כאילו ילדו (כלשון הצדיקים "יהודי עושה עוד יהודי"), ואין פדיון שבויים גדול יותר מלפדות יהודי מהתרבות הזרה.

השלישי נוגע לימי השובבי"ם, בהם חל יום פטירתו של הצדיק ונוהגים לעסוק בהם בתיקון הברית: כשרצה רבי לוי יצחק לגשת אל הברית של נכדו, ישב קודם לכן בדבקות עצומה והתבונן שעות רבות בסיפור השמימי המתרחש מול עיניו. מכך ניתן ללמוד רבות, אודות תיקון הברית בנפשנו שלנו:

כאשר יהודי רואה מראות אסורים, אפילו כאשר הוא חוזר בתשובה שלמה על כך, נותר אצלו רושם שלילי המזיק לו בהמשך עבודתו. כיצד ניתן למחוק את התמונות הללו מהזיכרון, בלי שיידחקו לתת המודע ויפעלו שם ח"ו לרעה? כאשר מספרים סיפור חסידי בתענוג, צורה חיה, מפורטת ומוחשית, הדבר מוחק אלף תמונות מהלא־מודע — של האדם ומתקן את אותו רשימו שלילי. כך ניתן "לגשת אל הברית" של האדם, ולתקן את הנפש.

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

אמירת תהלים של "אתאיסט"

ראיתי שאיש תקשורת כתב שהוא מקבל על עצמו לומר כל יום "מזמור לתודה" לבקשת אמא של חטוף, אפילו שהוא מגדיר את עצמו כאתאיסט מוחלט – "אני הולך לעצום את העינים חזק ולנהוג לרגע כאילו אני המאמין הכי אדוק. אמונה, אהבה וכונה הן בנות אותה משפחה. מספיק אפילו אחת מהן כדי להזיז עולמות". איך להתייחס לאמירה כזו?

מענה:

ראשית כל יש להדגיש שכל ישראל הנם "מאמינים בני מאמינים", רק שיש מי שלעת עתה האמונה נעלמת אצלו, משום היותו־היותנו בעלמא דשקרא, עולם שמשקר לנו, לחושים הגשמיים שלנו, וכתוצאה מכך אנחנו משקרים לעצמנו ומכחישים שאנחנו מאמינים. כאשר הקשר לעם ישראל מתגבר (כמו ההזדהות של כל העם עם משפחות החטופים) אזי כל המחיצות נופלות ומתגלה עצמנו האמיתי, סוד האמונה שבנו. כשאומרים ק"ש מכסים את העינים — כיסוי עינים זה אינו התעלמות מן המציאות, אלא התעלמות מהשקר שבמציאות כפי שהוא נדמה לחושינו הגשמיים, וכאשר אנו מכסים את העינים כדי לומר באמת "ה' אחד" ו"אין עוד מלבדו" אנחנו גם מבטלים את השקר שבתוכנו וזוכים לסוד "**שמע... אחד**" אותיות **עד** (ראיה, בעין השכל האלקי שבלב) **אשמח** ("אין שמחה כהתרת הספקות", **ספק** בגי' **עמלק** כנודע).

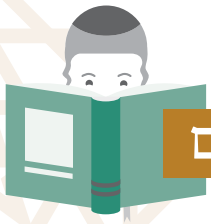
אמונה־אהבה־כונה משלימות ל־**196**, **דוד** ברבוע — אלו הן התכונות המיוחדות של "דוד מלך ישראל חי וקים". כשיהודי מתחבר לתכונות של דוד המלך — על ידי אמירת פרק תהלים של "נעים זמירות ישראל" (שעוסק בתודה, השייכת במיוחד לדוד) — גם אם נדמה לו שאינו מאמין בה', הוא מתחבר לעם ישראל ולה', ובאמת יכול להזיז ככה עולמות, החל מעולמו הוא הפנימי.

התכונות **אמונה־אהבה־כונה** כוללות את כל כחות הנפש של דוד המלך־פרצוף המלכות: בג' רישין שבכתר: **אמונה** ברדל"א, **אהבה** [בתענוגים] ברישא דאין ו**כונה** [לקיים את רצונו ית'] ברישא דאריך.

בחב"ד: בתניא מבואר ש**אמונה** היא בחכמה, **כונה** בבינה [היינו סוד "מי זאת גו'" "חכם לב יקח מצות", במעשה, ה תתאה, ובכונה, ה עילאה בינה] ו**אהבה** היא ההתקשרות שבדעת [והיינו עטרא דחסדים שבדעת המלכות שמקבלת על ידי יחודה עם בעלה, קודשא בריך הוא. שכן ללא יחוד זה הרי היא "עולמתא שפירתא דלית לה עיינין" אלא רק עין אחת — עין שמאל, עטרא דגבורות — שמשם בנינה לפני נישואיה, ואז מִדתה בעיקר יראה. אך בנישואיה־כלולותיה, היא מקבלת עטרא דחסדים, אהבה (בתענוגים)].

במדות הלב: **אמונה** בת"ת [כביאור רבי לויק לאגה"ק], **אהבה** בחסד כפשוטו ו**כונה** בירא־גבורה [סוד "אני בינה לי גבורה". **כונה** = "**אנכי**" שמפי הגבורה (אימה וירא כו') שמענו ודוק].

בנה"י: **אמונה** בהוד (גלויבען באידיש, כמבואר בהיום־יום ה' טבת), **אהבה** ביסוד (כבוד חתן) ו**כונה** בנצח, המנצח על התזמורת לפי כוונותיו הפנימיות וד"ל.

אָנֹכִי וְהַיְלָדִים

הַמָּדוֹר לְיַלְדֵי יִשְׂרָאֵל

חוּשׁ הָאֲכִילָה

שָׁלוֹם יְלָדִים!

הַשָּׁבוּעַ נִכְנַסְנוּ לְחֹדֶשׁ שְׁבָט, שֶׁמֵּיָּד מַזְכִּיר לָנוּ אֶת **טוּ** בִּשְׁבָט וּפֵרוֹתָיו הַמְּתוּקִים לַחֵךְ. אֲבָל כְּבָר בִּתְחִלָּתוֹ, עוֹד לִפְנֵי שֶׁנַּגִּיעַ לְאֶמְצָעוֹ שֶׁל הַחֹדֶשׁ, נִפָּגֵשׁ עִם עִנְיָנִים שֶׁל אֹכֶל: בְּסִפְרֵי הַקַּבָּלָה מוּבָא כִּי לְכָל חֹדֶשׁ בַּשָּׁנָה יֵשׁ חוּשׁ מְיֻחָד, אֶחָד מִ־**יב** כִּשְׁרוֹנוֹת שֶׁקַּיְמִים בָּנוּ. מָה זֶּה אוֹמֵר לִי? שֶׁאוֹתוֹ הַחֹדֶשׁ הוּא הַזְּמַן הֲכִי טוֹב לְפַתֵּחַ וּלְתַקֵּן אֶת אוֹתוֹ חוּשׁ בְּתוֹכֵנוּ. אָז הַחוּשׁ הַשַּׁיָּךְ לְחֹדֶשׁ שְׁבָט הוּא **חוּשׁ הָאֲכִילָה**.

אַתֶּם בֶּטַח שׁוֹאֲלִים אֶת עַצְמְכֶם: אֵיזֶה חוּשׁ צָרִיךְ בִּשְׁבִיל לֶאֱכֹל? אֲנִי מֵבִין שֶׁבִּשְׁבִיל לְנַגֵּן יְצִירוֹת מֻרְכָּבוֹת בִּכְלִי נְגִינָה צָרִיךְ חוּשׁ מוּזִיקָלִי וּבִשְׁבִיל לִפְתֹּר תַּרְגִּיל סָבוּךְ בְּחֶשְׁבּוֹן צָרִיךְ חוּשׁ מָתֶמָטִי. אֲבָל אֵיזֶה חוּשׁ צָרִיךְ בִּשְׁבִיל לֶאֱכֹל?

כְּדֵי לִפְתֹּר תַּרְגִּיל וְחָסֵךְ

פַּעַם אַחַת, קָרָא מוֹרֵנוּ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב לְתַלְמִידָיו הַקְּרוֹבִים וּפָקַד עֲלֵיהֶם: "סְעוּ לַעֲיָרָה פְּלוֹנִית וְחַפְּשׂוּ אֶת הַיְהוּדִי הַמִּתְגּוֹרֵר בָּהּ, אֶצְלוֹ תִּלְמְדוּ מָה שֶּׁבְּקִשְׁתֶּם לָדַעַת". זֶה זְמַן רַב שֶׁהֵם מַפְצִירִים בַּבַּעַל שֵׁם טוֹב שֶׁיְּלַמֵּד אוֹתָם מַהִי אֲכִילָה בְּקְדֻשָּׁה. הַתַּלְמִידִים לֹא שָׁאֲלוּ שְׁאֵלוֹת מְיֻתָּרוֹת וְיָצְאוּ לַדֶּרֶךְ. רְגִילִים הָיוּ לַעֲמֹד עַל כַּוָּנַת רַבָּם הַגָּדוֹל רַק בַּהֶמְשֵׁךְ. לְאַחַר מַסָּע הִגִּיעָה הַחֲבוּרָה לָעֲיָרָה הַמְּרֻחֶקֶת וְחִפּוּשׂ קָצָר הֵבִיא אוֹתָם לְפֶתַח בֵּיתוֹ שֶׁל הַיְהוּדִי.

"בַּמֶּה אוּכַל לַעֲזֹר לָכֶם?", שָׁאַל הַיְהוּדִי הַמַּפְתִּיעַ. מַרְאֵהוּ הַחִיצוֹנִי לֹא הֵעִיד עַל שׁוּם דָּבָר מְיֻחָד. הוּא נִרְאֶה הָיָה יְהוּדִי פָּשׁוּט וְרָגִיל. "שׁוּם דָּבָר מְיֻחָד", עָנוּ לוֹ, "רַק לְהִתְאָרֵחַ וְלָלוּן בְּבֵיתְךָ. אַל דְּאָגָה, הוֹצָאוֹת הָאֹכֶל עָלֵינוּ". הַיְהוּדִי קִבֵּל אֶת בַּקָּשָׁתָם וְהִכְנִיסָם לְבֵיתוֹ.

הַתַּלְמִידִים, שֶׁכְּבָר תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מֻפְלָגִים, עוֹבְדֵי ה' בְּכָל לִבָּם, הִתְמַקְּמוּ בַּחֶדֶר וְצִפּוּ לִשְׁעַת הָאֲכִילָה. לֹא עָבַר זְמַן רַב, וּשְׁעַת אֲרוּחַת הָעֶרֶב הִגִּיעָה. הַיְהוּדִי הִתְיַשֵּׁב לְיַד הַשֻּׁלְחָן וְאָכַל בִּשְׁקִיקָה

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

אֶת מְנַת תַּפּוּחֵי הָאֲדָמָה הַמְּבֻשָּׁלִים שֶׁהִגִּישָׁה לוֹ אִשְׁתּוֹ עַד תֻּמָּם. לְאַחַר סִיּוּם הָאֲרוּחָה פָּנָה הָאִישׁ לְחַדְרוֹ וְשָׁקַע בְּשֵׁנָה עֲמֻקָּה. לְמָחֳרָת קָם הַיְהוּדִי הַפַּפְרִי וְיָצָא לַעֲבוֹדָתוֹ, מִמֶּנָּה חָזַר רַק בְּשָׁעַת עֶרֶב מְאֻחֶרֶת. שׁוּב הִתְיַשֵּׁב הַיְהוּדִי אֶל הַשֻּׁלְחָן וְאָכַל אֶת מְנַת תַּפּוּחֵי הָאֲדָמָה הַגְּדוּשָׁה שֶׁהִגִּישָׁה לוֹ אִשְׁתּוֹ, בְּדִיּוּק כְּמוֹ בַּיּוֹם הַקּוֹדֵם. הַדָּבָר חָזַר עַל עַצְמוֹ גַּם בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, וְכָאן כְּבָר עָלְתָה תְּמִיהָה בְּקֶרֶב הַתַּלְמִידִים: "מָה הָעִנְיָן הַמְיֻחָד פֹּה? מָה מְבַקֵּשׁ מוֹרֵנוּ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב לְלַמֵּד אוֹתָנוּ מֵהַיְהוּדִי?".

הַתַּלְמִידִים אָזְרוּ אֹמֶץ וּפָנוּ אֶל הַמְּאֹרָח: "יְלַמְּדֵנוּ רַבֵּנוּ...". "רַבֵּנוּ? שׁוּם רַבֵּנוּ. אֲנִי יְהוּדִי פָּשׁוּט", עָנָה הַיְהוּדִי. אֲבָל הַתַּלְמִידִים לֹא הִרְפּוּ: "מוֹרֵנוּ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב שָׁלַח אוֹתָנוּ לְכָאן, וּבְוַדַּאי לֹא לְחִנָּם. סַפֵּר לָנוּ עַל מָה שֶׁאָנוּ לֹא רוֹאִים...". "תִּרְאוּ", עָנָה הַיְהוּדִי, "אֲנִי בֶּאֱמֶת אִישׁ פָּשׁוּט, אֲבָל יְהוּדִי שֶׁרוֹצֶה לִהְיוֹת יְהוּדִי בָּרִיא וְחָזָק, וְזֶה מָה שֶׁאֲנִי חוֹשֵׁב בְּשָׁעַת אֲכִילַת תַּפּוּחֵי הָאֲדָמָה שֶׁלִּי. וְכָל כָּךְ לָמָּה? כִּי אִם יָבוֹא גּוֹי אַכְזָרִי וְיִרְצֶה לְהִתְנַכֵּל אֵלַי, רַק בִּגְלַל הֱיוֹתִי יְהוּדִי, שֶׁיֵּדַע לוֹ שֶׁגַּם יְהוּדִי יָכוֹל לִהְיוֹת חָזָק. הוּא יִהְיֶה מַסְפִּיק בָּרִיא וְחָזָק כְּדֵי לְהִתְגּוֹנֵן וְאַף לְהָשִׁיב מִלְחָמָה שַׁעֲרָה. כָּךְ אוּכַל לְקַיֵּם בְּהִדּוּר אֶת הַדָּרְכַת הַחָכְמִים 'הַבָּא לְהָרְגְךָ הַשְׁכֵּם לְהָרְגוֹ', וְשֵׁם שָׁמַיִם לֹא יְחֻלַּל".

אָז הִנֵּה לָנוּ חוּשׁ בַּאֲכִילָה. יְהוּדִי אוֹכֵל מִתּוֹךְ כַּוָּנָה לִגְבֹּר עַל הַגּוֹי הָרַע. מִיהוּ אוֹתוֹ גּוֹי רַע? לְצַעֲרֵנוּ לֹא חֲסֵרִים כָּאֵלּוּ. אָנוּ מֻקָּפִים בְּשׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁרוֹצִים לְהָרַע לָנוּ בְּכָל דֶּרֶךְ אֶפְשָׁרִית, אֲבָל מִיהוּ הָאוֹיֵב הָעַרְמוּמִי בְּיוֹתֵר? הַיֵּצֶר הָרַע שֶׁבְּתוֹכֵנוּ. כְּדֵי לְהִלָּחֵם בּוֹ וּלְגָרְשׁוֹ, עָלֵינוּ לַעֲמֹד בְּמֵיטַב כּוֹחֵנוּ מוּלוֹ. אֲנִי אוֹכֵל כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לִי כֹּחַ לַעֲבֹד אֶת ה' וּלְהִלָּחֵם בַּיֵּצֶר הָרַע! זוֹ הַכַּוָּנָה הֲכִי פְּשׁוּטָה אוֹתָהּ נְכַוֵּן בְּשָׁעַת הָאֲכִילָה וְהִיא שַׁיֶּכֶת לְ**עוֹלַם הָעֲשִׂיָּה**.

כִּבּוּד לַעֲבֹד בְּתַעֲנוּגִים

מֵאוֹתוֹ יְהוּדִי לָמַדְנוּ כֵּיצַד אֲכִילָה קְשׁוּרָה עִם מִלְחָמָה בַּיֵּצֶר הָרַע, אֲבָל מָה עִם הַיֵּצֶר הַטּוֹב? מָה עִם הַחֵשֶׁק שֶׁלָּנוּ לְהִתְקָרֵב לַה' וּלְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו בְּהִתְלַהֲבוּת? אַחֲרֵי "סוּר מֵרָע" יֵשׁ לְהִתְקַדֵּם אֶל "עֲשֵׂה טוֹב", וְגַם לְכָךְ צְרִיכִים כֹּחַ הַמַּגִּיעַ בְּעִקְבוֹת אֲכִילָה בְּרִיאָה וּמְזִינָה. אֵיךְ אוֹמְרִים? 'הַצָּבָא צוֹעֵד עַל קִבָּתוֹ'.

נְצַיֵּר לְעַצְמֵנוּ בְּשָׁעַת הָאֲכִילָה: פְּרוּסַת הַלֶּחֶם שֶׁאֲנִי לוֹעֵס מִתְפָּרֶקֶת וְהוֹפֶכֶת בְּבִטְנִי לֶחֱמָרִים שֶׁהַגּוּף שֶׁלִּי זָקוּק לָהֶם, וּמִשָּׁם מֻעֲבָרִים עַל יְדֵי צִנּוֹרוֹת הַדָּם אֶל כָּל אֵבָר וְאֵבָר וּמְחַיִּים אוֹתָם. וּמָה אֲנִי עוֹשֶׂה עִם אוֹתָהּ חִיּוּת? מְקַיֵּם אֶת רְצוֹן ה' — לְמוּד מַעֲמִיק, תְּפִלָּה מֵעֹמֶק הַלֵּב אוֹ מַעֲשֶׂה חֶסֶד שֶׁאֶעֱשֶׂה. זוֹהִי כַּוָּנָה בְּקוֹמָה גְּבוֹהָה יוֹתֵר וְהִיא שַׁיֶּכֶת לְ**עוֹלַם הַיְצִירָה**.

כְּאִכְפֵּת שָׁלִי

שְׁתֵּי הַמַּחֲשָׁבוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת הַמְּלַוּוֹת אֶת הָאֲכִילָה שֶׁלִּי הוֹפְכוֹת אֶת הָאֲכִילָה הַסְּתָמִית לְבַעֲלַת מַשְׁמָעוּת. לֹא עוֹד אֲכִילָה לְשֵׁם אֲכִילָה וְהַשְׁקָטַת הָרָעָב, אֶלָּא לְשֵׁם מַטָּרָה. לְמַעֲשֶׂה, הָאֲכִילָה הִיא רַק הָאֶמְצָעִי, וְאִילּוּ עֲבוֹדַת ה' הַבָּאָה בְּעִקְבוֹתֶיהָ הִיא כְּבָר הַמַּטָּרָה. אֲבָל רֶגַע, הַאִם אֲכִילָה יְכוֹלָה לִהְיוֹת גַּם בְּעַצְמָהּ מַטָּרָה? קְצָת מַפְתִּיעַ, אֲבָל כֵּן! הַבֶּטֶן שֶׁלִּי יְכוֹלָה לְשַׁמֵּשׁ כְּ... מִזְבֵּחַ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ!

הָעוֹלָם שֶׁלָּנוּ דּוֹמֶה לַעֲרֵמַת לִכְלוּכִים עֲנָקִית שֶׁבְּתוֹכָהּ מִסְתַּתְּרִים מַטְבְּעוֹת זָהָב. כְּדֵי לִמְצֹא אֶת הַמַּטְבְּעוֹת הַיְקָרִים וְלַחֲשׂף אוֹתָם, עָלַי לְחַטֵּט בָּעֲרֵמָה וּלְהָסִיר אֶת הַלִּכְלוּךְ הַמְּכַסֶּה אוֹתָם. עֲבוֹדָה כָּזוֹ נִקְרֵאת "עֲבוֹדַת הַבֵּרוּרִים" — הַפְרָדַת הַחֵלֶק הַטּוֹב מֵהָרַע — וְהִיא נַעֲשֵׂית עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ. אֵשׁ הַמַּעֲרָכָה שׁוֹרֶפֶת אֶת בְּשַׂר הַקָּרְבָּן וּמְאַפֶּרֶת אוֹתוֹ, וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה מַעֲלָה מִמֶּנּוּ לַה' רֵיחַ נִיחוֹחַ. זוֹ פְּעֻלָּה שֶׁל הַפְרָדָה.

זוֹ כַּוָּנַת אֲכִילָה הַשַּׁיֶּכֶת לְ**עוֹלַם הַבְּרִיאָה**. אֲנִי זוֹכֶה לְשַׁמֵּשׁ מִזְבֵּחַ, הָאֹכֶל שֶׁלִּי הוּא הַקָּרְבָּן וְהָאֲכִילָה הוֹפֶכֶת לְמַטָּרָה קְדוֹשָׁה.

תְּלָעִים לָאֵל כֹּחַ

רֶגַע, נִדְמֶה לִי שֶׁעַד עַכְשָׁו דִּבַּרְנוּ רַק עַל הָאֹכֶל הַמְּזִין, זֶה שֶׁמַּשְׁתִּיק אֶת הָרָעָב וְנוֹתֵן לִי כֹּחַ בַּגּוּף, אֲבָל מָה עִם הַטַּעַם שֶׁבָּאֹכֶל? אוֹמְרִים שֶׁ"עַל טַעַם וָרֵיחַ אֵין לְהִתְוַכֵּחַ". לָמָּה? כִּי בִּטְעָמִים יֵשׁ מִגְוָן סוּגִים, שׁוֹנִים וּמְגֻוָּנִים. יְלָדִים (וְלֹא רַק...) אוֹהֲבִים מַאֲכָלִים מְתוּקִים וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹהֵב דָּוְקָא מַאֲכָלִים חֲרִיפִים, יֵשׁ מִי שֶׁמַּעֲדִיף אֹכֶל מָלוּחַ וְיֵשׁ מִי שֶׁמִּתְעַנֵּג עַל כּוֹס קָפֶה שָׁחֹר בְּטַעַם מָרִיר.

מֵהֵיכָן מַגִּיעַ אֵלַי הַתַּעֲנוּג הַזֶּה שֶׁבַּמַּאֲכָל? זֶהוּ נִיצוֹץ קָטָן מִתַּעֲנוּג גָּדוֹל הַרְבֵּה יוֹתֵר — הַתַּעֲנוּג מֵה'. בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ וּבְחַגִּים יֵשׁ מִצְוָה לְהַרְבּוֹת בְּמַאֲכָלִים טְעִימִים וּמְעַנְּגִים. הַתַּעֲנוּג שֶׁבַּאֲכִילָה הוֹפֵךְ לִהְיוֹת עֹנֶג שַׁבָּת, וְהָאֲכִילָה כֻּלָּהּ קֹדֶשׁ. בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ הָיוּ הַכֹּהֲנִים אוֹכְלִים מִבְּשַׂר הַקֹּדֶשׁ, וּבְאוֹתָהּ אֲכִילָה מְעַנֶּגֶת הָיוּ מְכַפְּרִים עַל הַיְּהוּדִי שֶׁהֵבִיא אֶת הַקָּרְבָּן לְהַקְרָבָה.

וּמָה קוֹרֶה בְּיוֹם חוֹל? הַשַּׁבָּת מְבָרֶכֶת אֶת יְמֵי הַחוֹל הַבָּאִים אַחֲרֶיהָ, כָּךְ שֶׁאָנוּ יְכוֹלִים 'לְמַשֵּׁךְ' אֶת קְדֻשַּׁת הַשַּׁבָּת לְתוֹכָם, לְטַעַם שַׁבָּת. זוֹ כַּוָּנַת הָאֲכִילָה שֶׁל **עוֹלַם הָאֲצִילוּת**.

שֶׁנִּזְכֶּה לְחוּשׁ אֲכִילָה בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה!
שַׁבָּת שָׁלוֹם וּמְבֹרָךְ!

כִּי?

הפרעות קשב ורכוז

הן מהמאפיינים הבולטים של דורנו – דור מרובה בהסחות־דעת מכל צד ופנה, מבית ומחוץ. אבל אי אפשר לוותר על הדעת. בדעת תלויה הזוגיות הבריאה, היכולת לעסוק בתורה באמת, החיבור בין החלקים השונים בעם, עבודת ה' בתפלה, ההתקשרות לצדיק והחברות הנאמנה.

אדמו"ר הזקן מגדיר את הדעת ככח של "התקשרות והתחברות", ואת הכח הכללי הזה צריכים להפעיל ולתרגל במגוון רחב של תחומים: ההתקשרות שבנישואין מובילה לחיים שלמות של חברות טובה בין האיש ואשתו; האדם מתקשר לכלל ישראל ומתוך כך מתחבר לכל יהודי; הלומד מתקשר לנותן התורה ומתחבר לחכמה ולשעשוע שבדברי התורה.

ככלל, דרך החיים החסידית, המדגישה את ההתקשרות לרבי ואת עומק החיבור והחברות בין החסידים, בונה מחדש את כח הדעת בנפש ודורשת לבטא אותו בהעמקת הדעת בלימוד, בהתבוננות, בתפלה ובשליחות.

ההתוועדות מהילולת אדמו"ר הזקן, שחלקיה תופסים את רוב הגליון, נוגעת בפתרון לבעיות הקשב והרכוז ופורסת יריעה רחבה בסוגית ההתקשרות וההתחברות.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגורייך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052־4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il
רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי־פון:
079־9211452 או 02־5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים